

Tutu ñanoó ña n̄taa taPablo ña ti'ví ra kua'an nda'a n̄vi na táku ñoo Corinto

*TaPablo tí'ví ra to'on ña chindeé ra
n̄vi na kándixa Jesucristo na táku ñoo Corinto*

¹ Yi'i, taPablo, kúu i ɬaa ɬaapóstol ta kisa chiño noo Jesucristo, chi saá Ndios k̄ana ra yi'i ta sakuiso chiño ra yi'i. Ta taa i tutu yó'o xí'in ñani yó taSóstenes, ² ta tí'ví ndi ña xā ña nda'a ndó'ó, n̄vi na kándixa Jesucristo na táku ñoo Corinto. Ndó'ó kúu ndó n̄vi na ndii noo Ndios chi ñii yóo ndó xí'in Jesucristo, ta Ndios k̄ana ra ndó'ó ña sandakoo ndó ña on vá'a ta taxi xí'in m̄i ndó ña kutaku ndii ndó noo ra. Ta ñii ki'va saá xa k̄ana Ndios inka n̄vi na kándixa Jesucristo, na k̄ixi ndi'i saá xiiña, ña sandakoo na ña on vá'a ta kutaku ndii na noo ra. N̄vi yó'o kúu n̄vi na xa ndukú noo Jesucristo ña sakaku ra na, ta Jesucristo kúu ɬaa taKá'no noo nayó'o ta ñii ki'va saá kúu ra ɬaa taKá'no noo m̄i yó. ³ Ta Ndios Yivá yó xí'in Jesucristo ɬaa taKá'no noo yó, j̄ná taxi ra ña koo ñava'a ini ndó! Ta, j̄ná ke'é ra ñava'a xí'in ndó!

*To'on yó'o ká'an ndi n̄vi na kándixa Jesucristo na táku ñoo
Corinto xa n̄ki'in na kuq'a ní ndee va'a ña saní'i Ndios na*

⁴ Ndi'i saá k̄ivi táxi i ña táxa'vi ña'á nda'a Ndios xa'a ndó. Saá chi Ndios, xa'a ña kúu ra ɬaa ɬa va'a ní ini, xa saní'i ra kuq'a ní ñava'a nda'a ndó'ó, chi ndó'ó kúu n̄vi na kándixa Jesucristo ta táku ndó ini ra. ⁵ Ta xa'a ña táku ndó ini Jesucristo, Ndios saní'i ra kuq'a ní ndee va'a nda'a ndó xa'a ña kúchiño ndó ndato'on ndó to'on ra xí'in n̄vi, ta saní'i ra ñandíchi ra kunakaa ña s̄ini ndó xa'a ña va'a

kundaa ini ndó ñandaa. ⁶ Saá chi ndixa ndino'lo kándixa ndó to'on va'a ña ndato'on ndi xí'in ndó xa'a Jesucristo. ⁷ Ta xa'a ñayó'lo, on vása kúmanj noo ndó nda ñii ndee va'a ña káku noo Níma Ndios, chi Ndios xa saní'i ra ndó'ó ndi'i noo ndee va'a yó'lo. Ta vitin táku ndó ndáti ndó ña nativi Jesucristo noo yó kivi ndikó ra ñoyívi yó'lo. ⁸ Ndixa ñii ñii kivi Ndios taxi ra ndee nda'a ndó xa'a ña kútu kundikon ndó yichi Jesucristo, ta nda ñii kivi on sandakoo ndó yichi ra. Ta chindeé ra ndó'ó ña kutaku ndó saá, tãnda ña tãnda kivi sondí'í, kivi ndikó Jesucristo ñoyívi yó'lo. Ta saá kivi yó'lo kuita ndii ndó noo ra. ⁹ Ndixa Ndios ke'é ra saá, chi tãa tãndaa kúu Ndios, ta kisa ndivi ra ndi'i to'on ña kindoo ra xí'in nivi. Ta miji Ndios yó'lo kúu tãa tã kana ndó'ó ña ñii koo ndó xí'in Sa'ya ra Jesucristo Tãa tãKá'no noo yó.

*To'on yó'lo ká'an ña
ndi on vá'a ta'vi tá'an nivi na kándixa Jesucristo*

¹⁰ Ta ndó'ó, nañani yó xí'in náki'va yó, xáku ndá'ví i noo ndó xí'in ndayí kivi Jesucristo, Tãa tãKá'no noo yó, ña ñii yu'ú koo ndó ta on ta'vi tá'an ndó. Ñii va'a koo ndi'i ndó xí'in tá'an ndó, ndatán yóo ñii nivi xí'in miji ña. Ta va'a ñii koo ña xáni sinj ndó xa'a ñandaa, ta ñii koo níma ndi'i ndó. ¹¹ Nañani yó xí'in náki'va yó, ndato'on i saá xí'in ndó'ó, chi sava nivi na kixi ve'e ñáCloé, kixaa na noo i, ta ndato'on na xí'in i ndí on vása va'a náta'an ndó, chi náa ní ndó xí'in tá'an ndó. ¹² Sava ndó'ó káchí ndó saá: “Ndi'i ndíkon ndi tãPablo.” Ta inkã ndó'ó káchí ndó saá: “Ndi'i ndíkon ndi tãApolos”, ta inkã ka ndó'ó káchí ndó saá: “Ndi'i ndíkon ndi tãPedro”, ta inkã ka ndó'ó káchí ndó saá: “Ndi'i ndíkon ndi Cristo.”* Saá ká'an ndó, káchí nivi xa'a ndó ta ndato'on na xí'in i. ¹³ Ta vitin yi'i

* 1:12 To'on “Cristo” kóni kachí ña: Tãa tã ti'ví Ndios ña sakaku ra nivi.

ndáka to'on i ndó'ó, káchí i saá: ¿Án nata'vi tá'an Cristo? ¿Án yi'i taPablo kúu taa ta nixi'i nda'a tón cruz xa'a ndó? ¿Án xí'in ndayí kivi yi'i taPablo chichi ndó'ó? Ó'on, on sivi saá. ¹⁴ Táxi i ña táxa'vi ña'á nda'a Ndios chi yi'i on vása ní-sakuchu i nda ñii ndó'ó, ta ndasaá kuiti taCrispo xí'in taGayo kúu na sakuchu i. ¹⁵ Saá va yóo, on koó nivi kúchiño ka'an na ndí sakuchu i na xí'in ndayí kivi mii i. ¹⁶ Saá tuku náká'an i ndí sakuchu i nave'e taEstéfanos, ta on vása ka náká'an i tá yóo ka nivi sakuchu i. ¹⁷ Saá chi on sivi xa'a ña sakuchu i nivi kúu xa'a ña tiví Cristo yi'i, ta xa'a ña ka'an ndoso i to'on va'a xa'a ra kúu ña tiví ra yi'i. Ta on sivi to'on ña ndíchí ña káku siní nivi kúu to'on ña ndátoto'on i xí'in nivi xa'a ra. On vása chikaa i ndee ña sanoo i ini nivi xí'in to'on ña ndíchí siní nivi, chi tá yi'i ke'é i saá, níkúu, ta chikaa i ninoo ndee ña nixi'i Cristo nda'a tón cruz xa'a kuachi nivi.

Jesucristo xí'in ña kisa ndivi mii ra saná'a ra noo yó ndi'i ndee Ndios, ta saná'a ra ndi'i ñandíchí Ndios

¹⁸ Nivi na ku'a'an yichi noo ndi'i xa'a na, nayó'o xáni siní na ndí to'on sána kúu to'on ña ndátoto'on xa'a Jesucristo ndí nixi'i ra nda'a tón cruz xa'a kuachi ndi'i nivi. Ta mii yó, na kúu nivi na sákaku Ndios ña on ndi'i xa'a yó, ndixa kúndaa ini yó ndí to'on yó'o ña ká'an xa'a Jesucristo, kómí ña ndee Ndios. ¹⁹ Nayó'o yóo yu'ú ña xí'in to'on Ndios ña ñitaa na xina'á noo kachí Ndios saá:

Kivi ña vaxi, saná'a i ndí on vása ndaya'ví ña kúu ñandíchí siní nivi ñoyívi.

Ta chikaa ninoo i ña xini tóni nivi na kúu na káchí ndí ndíchí ní siní mii na, saá kachí Ndios xina'á.

²⁰ Saá kúndaa ini yó ndí ñandíchí nivi ñoyívi on sivi ñii kúu ña xí'in ñandíchí ndino'o Ndios. Ta saá, ¿míkía yóo nivi na ndíchí ní ñoyívi yó'o?, ta, ¿míkía yóo nivi

na ti'va ní saná'a?, ta, ¿míkíá yóo n̄ivi na ndíchí ní ká'an to'on livi ña sanoo na ini ink̄a n̄ivi? Saá chi Ndios káchí ra ndí ñandíchí ñoyívi yó'o kúu ñakí'ví kuiti noo ra. ²¹ Chi Ndios, ta kúu t̄aa ta ndíchí ndino'o, ch̄indú'u ra ndí n̄ivi na ndík̄on yichí ñoyívi yó'o on kuchiño koni va'a na ra xí'in ñandíchí m̄ji na. Ta saá xa'a ñava'a ní ini Ndios, kúsij̄ ini ra xín̄i ñó'ó ra to'on ra ña ká'an ndoso ndi noo n̄ivi, xa'a ña sakaku ra n̄ivi na chíkaa so'o to'on yó'o ta kándixa na Jesucristo. Saá ké'é Ndios, vará ku'a ní n̄ivi xáni sin̄i na ndí to'on kí'ví kúu to'on yó'o xa'a Jesucristo.

²² Ta najudío, tá on koó seña ná'no ña naka'nda ini na koto na, ta on x̄iin na kandixa na to'on ña ndát̄o'on ndi. Ta nagriego, tá on koni so'o na to'on ña xáni sin̄i na kúu to'on ndíchí ní, ta on x̄iin na kandixa na to'on ña ndát̄o'on ndi. ²³ Ta m̄ji ndi, ká'an ndoso ndi noo n̄ivi ndí Jesucristo n̄ixi'i ra nda'a tón cruz xa'a kuachi na. Ta to'on ndát̄o'on ndi yó'o xa'a Jesucristo, ndatán yóo yuu noo kách'i xa'a najudío, saá yóo ña. Ta n̄ivi nagriego xáni sin̄i na ndí to'on ká'an ndi yó'o xa'a Jesucristo kúu to'on kí'ví. ²⁴ Ta saá ni, ndi'i n̄ivi na kúu na ñakaxin Ndios kundik̄on na ra, án n̄ivi najudío kúu, án n̄ivi na on s̄iví najudío kúu, ndi'i nayó'o kúnda ini na ndí Jesucristo kúu ra ndee Ndios, ta kúu ra ñandíchí ndino'o Ndios. ²⁵ Saá chi ña xáni sin̄i n̄ivi xa'a, káchí na kúu ñakí'ví ní ké'é Ndios, m̄ji ñayó'o kúu ña ndíchí ní ka noo ñandíchí n̄ivi. Ta ña xáni sin̄i n̄ivi xa'a, káchí na kúu ña sáná'a ndí Ndios kúu t̄aa t̄a vitá ní, m̄ji ñavitá ní yó'o kúu ña ndee ní ka noo ndee ndi'i n̄ivi.

²⁶ Ndó'ó nañani yó xí'in náki'va yó, va'a naká'an ndó ndasaá n̄ixiyo ndó k̄iv̄i ñakana Ndios ndó'ó ña kundik̄on ndó yichí Jesucristo, chi lo'o ní ndó'ó x̄ikuu n̄ivi na kánóo to'on xa'a ndí x̄ikuu ndó n̄ivi na ndíchí sin̄i. Ta lo'o ní ndó'ó x̄ikuu n̄ivi na x̄ikomí ndee ña xixa'nda chíño ndó noo ku'a ní ink̄a n̄ivi, ta lo'o ní ndó'ó x̄ikuu nave'e n̄ivi nakuíká ní. ²⁷ Ta Ndios ñakaxin ra ndó'ó ta ñakaxin ra

ndi'i, vará nivi ñoyívi yó'lo xáni sinj na ndí kúu yó nivi na kí'ví sinj kuiti. Ta Ndios ke'é ra saá xí'in yó xa'a ña sakuka'an ra noo nivi na kúu na kómí ñandíchí ñoyívi yó'lo. Ta Ndios nakaxin ra mji yó, vará nivi ñoyívi yó'lo xáni sinj na ndí kúu yó nivi na on koó ndee kómí ka'nda chiño. Ta Ndios ke'é ra saá xa'a ña sakuka'an ra noo nivi na kómí ní ndee ta xa'nda chiño na ñoyívi yó'lo. ²⁸ Ta Ndios nakaxin ra mji yó, na ká'an nivi xa'a ndí kúu yó nivi ninó ní, na nda lo'o on vása ndáya'ví. Ndios ke'é ra saá xa'a ña chikaá ninó ra nivi na ká'an xa'a mji, ndí kúu na nivi ná'no ní na ndáya'ví ní ñoyívi yó'lo. Saá chi ña ndáya'ví ní noo nivi ñoyívi yó'lo, on síví ña ndáya'ví ní noo Ndios kúu ña. ²⁹ Ñakán kía on koó nda ñii nivi na kúchiño kasa ká'no xí'in mji noo Ndios. ³⁰ Mji Ndios ke'é ra ñii ndu ndó xí'in Jesucristo ta táku ndó ini ra. Ta xa'a ñayó'lo, Jesucristo kúu noo káku ñandíchí mji yó. Ta xa'a ña kisa ndivi Jesucristo, Ndios sanduu ra yó nivi na ndii noo ra. Ta xa'a ña kándixa yó ra kúu yó nivi nayi, na kisa chiño noo Ndios. Ta xa'a ña nixi'i Jesucristo, Ndios sakaku ra mji yó noo ña ndi'í xa'a yó. ³¹ To'on yó'lo ñii yóo yu'ú ña xí'in to'on Ndios ña nītaa na xina'á, ña káchí saá: “On vá'a kasa ká'no nivi xí'in mji na. Ta va'a kasa ká'no nivi Ndios xa'a ñava'a ké'é ra xí'in na”, saá káchí to'on Ndios ña nītaa na xina'á.

2

*Ta Pablo ká'an ndoso ra xa'a
ña nixi'i Jesucristo nda'a tón cruz*

¹ Nañani yó xí'in náki'va yó, kivi noo nixaa i noo ndó xa'a ña ká'an ndoso i to'on Ndios noo ndó, ta on vása ní-ka'an i to'on ña yo'vi ní kundaa ini ndó, ni on vása ní-ka'an i to'on ña kómí ñandíchí sinj nivi ñoyívi. ² Chi kivi nixiyo i xí'in ndó, ta chikaá ini i ndí ñii laá kuu ña kani sinj i xa'a ta ka'an ndoso i noo ndó, ta ñii laá ñayó'lo kúu

Jesucristo, taa ta nixi'i nda'a tón cruz. ³ Ta kiyi nixaa i noo nakuta'an ndó ta xini so'o ndó to'on ña nika'an ndoso i noo ndó, ta ndatán yóo ñii taa ta on vása kómí ndee, saá nixiyo i, tanda nikisin ní i xí'in ña niyi' ví ini i. ⁴ Ta on vása ní-chikaa i ndee ña sanoo i ini ndó xí'in to'on ña kómí ñandíchí sini nivi kuiti. Saá chi kiyi nika'an ndoso i to'on Ndios noo ndó, ta saná'a i ndó'ó xí'in ndee Níma Ndios, ta xí'in ñayó'o kundaa ini ndó ndí to'on ña nika'an i xí'in ndó kúu ñandaa. ⁵ Ta xa'a ñayó'o, ndó'ó kundaa ini ndó ndí ndee Ndios kúu ña taxi ña kándixa ndó Jesucristo, ta on sivi xa'a to'on ndíchí sini nivi kúu ña kándixa ndó ra.

*Níma Ndios sánativi ña
ña chitóni Ndios kasa ndivi ra xa'a nivi*

⁶ Ta saá ni, ká'an ndi to'on ndíchí xí'in nivi na xa nitondaa xa'no yichi Jesucristo. Ta to'on ndíchí ña ká'an ndi xí'in ñayó'o on sivi to'on ndíchí nivi na ndíkon yichi ñoyívi yó'o kúu ña, ni on sivi to'on ndíchí nivi nachiño na xá'nda chiño noo nivi ñoyívi yó'o kúu ña. Chi ñii kiyi, ndi'i xa'a ndee nivi yó'o. ⁷ Ta mii ndi, ká'an ndi xa'a ñava'a chitóni Ndios, ña kúu ña kaku noo ñandíchí mii ra kiyi tá on ta'an ka kasa va'a ra ñoyívi, ta xikuu ñayó'o ña nixiyo se'é noo nivi kua'a ní kuiya. Ta Ndios chitóni ra ñayó'o saá xa'a ña kutaku yó xí'in ra noo yóo ndi'i ñalivi ná'no ña yé'e. ⁸ Ta nda ñii nivi na kúu nachiño na xá'nda chiño noo nivi ñoyívi yó'o, on vása ní-kundaa ini na yu kúu ña chitóni Ndios. Saá chi tá ní kundaa ini na ñava'a chitóni Ndios, níkúu, ta saá on vása ní-katakaa ndaa na Taa taKá'no noo yó nda'a tón cruz, níkúu. Ta Taa taKá'no noo yó yó'o kúu Jesucristo, taa ta kómí ndi'i ndee va'a ña ná'no. ⁹ Ta to'on Ndios ña nitaa na xina'a ñii yóo yu'u ña xí'in ñayó'o, chi káchí ña saá:

Ndios kasa ndivi ra ñava'a ná'no xa'a nivi na kí'vi ini xini ña'a.

Ta nda ñii ñivi on ta'án koto na ñava'a yó'o xí'in nduchu
 noo na,
 ta nda ñii ñivi on ta'án koni so'o na xa'a ndi'i ñava'a yó'o.
 Ta nda ñii ñivi on ta'án kani sijn na xa'a ñava'a ná'no yó'o,
 saá káchí to'on Ndios. ¹⁰ Ta Ndios, xí'in Níma ra sanativi
 ra ñava'a ná'no yó'o noo mji yó. Saá chi Níma Ndios ndixa
 xini va'a ña ndi'i ña ñó'o ini Ndios, tãda ña ñó'o se'é ní
 ka, Níma Ndios xini va'a ña ndi'i ñayó'o.

¹¹ Nda ñii ñivi on vása kúchiño koni na ña xáni sijn inka
 ñivi. Ndasáá kuiti níma mji ñivi kúu ña xini yu kúu ña xáni
 sijn na. Ta saá on koó nda ñii ñivi kúchiño koni na ña xáni
 sijn Ndios, chi ndasaá kuiti Níma Ndios xini ña yu kúu ña
 xáni sijn Ndios. ¹² Ta vitin mji yó kúu ñivi na xa ñaki'in
 Níma Ndios, ta Níma Ndios yó'o on sivi níma ña xá'nda
 chiño noo yichi ñoyívi yó'o kúu ña. Ta xa'a ña táku Níma
 Ndios ini yó, kúchiño yó kundaa ini yó ñava'a ña xa saní'i
 Ndios mji yó. ¹³ Kivi ndáto'on ndi xí'in ñivi xa'a ñava'a
 yó'o, ta ká'an ndi to'on ña káku noo Níma Ndios, ta on sivi
 kuiti to'on ndíchi ña káku sijn ñivi kúu ña ká'an ndi. Ta
 saá xí'in to'on ña káku noo Níma Ndios ká'an ndi nándaxin
 ndi noo ñivi ñandaa xa'a yichi Ndios.

¹⁴ Ñivi na on vása táku Níma Ndios ini, nayó'o on xjin
 na kandixa na to'on ña káku noo Níma Ndios, chi xáni sijn
 na ndí ndasaá kuiti to'on kí'ví kúu ña. On vása kúchiño
 na kundaa ini na to'on ndaa xa'a yichi Ndios, chi ndasaá
 kuiti ñivi na táku Níma Ndios ini, nayó'o kúu na kúchiño
 kundaa ini to'on Ndios. ¹⁵ Ta mji yó ñivi na táku Níma
 Ndios ini, va'a kúchiño yó kundaa ini yó yu kúu ñava'a
 ñandaa. Ta ñivi na on vása táku Níma Ndios ini, nayó'o
 on vása kúchiño na kundaa ini na xa'a mji yó, ta on vása
 kúchiño na kasa nani na xí'in ñandaa xa'a chiño ké'é mji
 yó, ñivi na táku Níma Ndios ini. ¹⁶ Saá chi to'on Ndios
 ña ñitaa na xina'á káchí ña saá: “On koó nda ñii ñivi na
 kúchiño kundaa ini ña xáni sijn Ndios. Ni on koó nda ñii

n̄ivi na ndíhí s̄ini kúchiño na saná'a na Ndios”, saá káchí to'on Ndios. Ta m̄i yó, xa'a ña táku Níma Ndios ini yó, kúu yó n̄ivi na xáni s̄ini ndatán xáni s̄ini Jesucristo.

3

To'on yó'o ká'an ña ndí taPablo xí'in taApolos kúu nataa na kisa ndivi chiño ña sakuiso chiño Ndios na

¹ Nañani yó xí'in náki'va yó, n̄ivi na kándixa Jesucristo, k̄ivi tá n̄ixiyo i xí'in ndó, on vása ní-kuchiño ndato'on i xí'in ndó ndatán ndato'on i xí'in n̄ivi na xa va'a xa'no yichi Jesucristo. Ta nda víka, x̄ini ñó'ó i ña ndato'on i xí'in ndó ndatán ndato'on i xí'in n̄ivi na ndíkōn ka yichi noo ña on vá'a xá'nda chiño noo na. Saá chi ndó'ó, ndatán yóo naválí na on ta'an kundaa ini ndasaá kundikōn na yichi Jesucristo, saá yóo ndó. ² Ta xa'a ñayó'o, x̄ini ñó'ó ke'é i xí'in ndó ndatán ke'é ñii ña'a ña kúu si'í xí'in sa'ya ña pá'a lo'o. Chi ñaña'a yó'o x̄ini ñó'ó taxi ña chichín sa'ya ña, ta táxi ña ñavitá kuxu sa'ya ña, chi on ta'an kuchiño pá'a sa'ya ña kuxu ña ña x̄ixi n̄ivi ná'no. Ta ndatán yóo ñapá'a lo'o yó'o saá yóo ndó'ó, chi nda vitin on ta'an kua'no ndó yichi Jesucristo. ³ Saá chi nda vitin ke'é ndó ndatán ke'é n̄ivi na ndíkōn yichi noo xá'nda chiño ña on vá'a. Ta saá kuñi ini ndó x̄ini tá'an ndó, ta náa ndó xí'in tá'an ndó, ta on x̄iin ndó va'a kutaku ndó xí'in tá'an ndó. Ta xí'in ña ke'é ndó saá, ke'é ndó ndatán ke'é n̄ivi na ndíkōn yichi on vá'a ñoyívi, ta on vása táku ndó ndatán táku n̄ivi na táku Níma Ndios ini. ⁴ K̄ivi sava ndó'ó ká'an ndó, káchí ndó saá: “Ndí'i ndíkōn ndi taPablo”, ta inkā sava ndó'ó ká'an ndó, káchí ndó saá: “Ndí'i ndíkōn ndi taApolos”, ta to'on ká'an ndó yó'o, yóo ña ñii ki'va ndatán yóo to'on kuáchí ña ká'an n̄ivi na on vása táku Níma Ndios ini.

⁵ Vivii kani s̄ini ndó, ¿yu kúu yí'i, taPablo? Ta vivii kani s̄ini ndó, ¿yu kúu taApolos? Chi taApolos xí'in yí'i, ndasaá

kuiti nataa na kisa chiño noo Ndios kúu ndi. Ta Ndios taxi ra ndee nda'a ovi ndi saá xa'a ña chindeé ndi ndó'ó ña kandixa ndó Jesucristo. Ta ñii ñii ndi kisa ndivi ndi chiño ndatán yóo ña sakuiso chiño Ndios ndi'i. ⁶ Ta yi'i, ndatán yóo taa ta chi'i ndikin tata noo ño'o, saá ke'é i xí'in ndó, chi kúu i taa ta si'na ndato'on to'on va'a xa'a Jesucristo xí'in ndó. Ta ta Apolos, ndatán yóo taa ta xikoso ña xa chi'i i, saá ke'é ra xí'in ndó, chi kúu ra taa ta va'a san'a ndó'ó xa'a yichi Jesucristo. Ta ñii laá Ndios kúu taa ta táxi ña kua'no ñatata chi'i nivi noo ño'o. ⁷ Ta xa'a ñayó'o, on vása ndáya'ví yu kúu taa ta chí'i ñatata, ta ni on vása ndáya'ví yu kúu taa ta koso ñayó'o. Saá chi taa ta ndixa ndáya'ví ní ka kúu taa ta táxi kua'no ña chi'i nivi. Ta saá ñii laá Ndios kúu taa ta ndixa ndáya'ví, chi mii Ndios kúu ra taa ta sákua'no nivi yichi Jesucristo. ⁸ Ta taa ta chí'i xí'in taa ta koso, ñii káchí ndáya'ví ovi taa yó'o. Ta ñii ñii tayó'o naki'in ra ya'vi ra ndatán yóo chiño ña kisa chiño ra. ⁹ Ta ta Apolos xí'in yi'i kúu ndi nataa na kisa chiño noo Ndios. Ta ndó'ó, ndatán yóo ño'o Ndios ña xa chi'i ndi noo, saá yóo ndó.

Ta saá tuku ndó'ó, ndatán yóo ve'e Ndios, saá yóo ndó. ¹⁰ Ta xa'a ñava'a ini Ndios, taxi ra ndee ra nda'a i ña kúu i ndatán yóo taa ta ti'va kasa va'a ve'e yó'o. Ta saá va'a xa taan i yuu ña kukutu xa'a ve'e ra. Ta saá ndikon inká nataa chíso ka na yuu sata nama xa'a ve'e yó'o ña sákua'no na ve'e. Ta ñii ñii nivi na kisa chiño xa'a ña kuva'a ve'e Ndios yó'o xini ñó'ó vivíi koto na ndasaá kisa chiño na xa'a ña vivíi kuva'a ve'e ra. ¹¹ Ta xini ñó'ó kundaq ini yó ndi nda ñii nivi on kúchiño na nasama na xa'a ve'e Ndios ña xa nákaa kútu va'a, chi ndatán yóo xa'a ve'e Ndios saá yóo Jesucristo. ¹² Ta noo yuu xa'a ve'e Ndios ña xa nákaa, ñii ñii nivi na ndikon kisa va'a ve'e yó'o xini ñó'ó vivíi nakaxin na yukú ña koni ñó'ó na ña kasa va'a na ve'e yó'o:

án kaa oro, án kaa plata, án yuu livi ña yá'ví ní, án yiton, án yita yichí, án tón toyóó kuu ña koni ñó'ó na ña saxino na ve'e yó'o. ¹³ Saá chi, tá kixaa kivi sondí'í ñoyívi, ta xí'in ño'o ña xíxi, Ndios koto ndoso ra chiño ñii ñii ñivi na kisa va'a ve'e ra, ta saá nativi kaxín ndasaá yóo chiño ña kisa ndivi na, án ñava'a kúu ña, án ña on vá'a kúu ña. ¹⁴ Ta ñivi na kisa va'a ve'e ña kúu ña kundeé noo ño'o xíxi ta on ndi'i xa'a ña, ta ñivi yó'o naki'in na ñava'a taxi Ndios nda'a na. ¹⁵ Ta ñivi na kisa va'a ve'e ña kúu ña on kundeé, ta ndi'i xa'a ña noo ño'o xíxi, ta ñivi yó'o, vará ndi'i xa'a chiño ña kisa ndivi na, ta ndá mji na kuiti kuu na kaku, vará ndá salo'o ní kuiti tá koku na, níkuu.

¹⁶ ¿Án on vása kúndaq ini ndó'ó, ñivi na kándixa Jesucristo, ndí ndátan yóo ve'e Ndios saá yóo ndó?, chi Níma Ndios yóo ña táku ña ini ndó'ó. ¹⁷ Ta saá táná koo ñivi na sandi'i xa'a ve'e Ndios, ta Ndios sandi'i ra xa'a ñivi na ke'é saá. Chi ve'e Ndios kúu ñayii, ta mji ve'e Ndios yó'o kúu ndó'ó, ñivi na kándixa Jesucristo.

¹⁸ On sandá'ví xí'in mji ndó, ta nda víka, va'a ndukú ndó ñandichí ndino'o Ndios. Tá yóo sava ndó'ó na xáni sinj ndí nandichí ní kúu ndó, chi kómí ndó ku'a ní ñandichí ñoyívi yó'o, ta xíni ñó'ó kasa ñino xí'in mji ndó ña tondaq ndó kúndaq ini ndó ndí kúmani noo ndó ñandichí ndino'o Ndios. Tá ke'é ndó saá, ta Ndios taxi ra ñandichí ndino'o ra nda'a ndó. ¹⁹ Chi ñandichí ñivi ñoyívi yó'o kúu ñakí'ví, saá xáni sinj Ndios xa'a ña. Ta to'on Ndios ña ñitaa na xina'á káchí ña saá: “Ndios koni ñó'ó ra ñandichí ñivi ñoyívi yó'o, xa'a ña sakoyo ra na noo ñandichí mji na”, saá káchí to'on Ndios. ²⁰ Saá tuku inka xiiña noo to'on Ndios ña ñitaa na xina'á káchí ña saá: “Ndios xíni ra ña xáni sinj ñivi na ndichí ñoyívi yó'o, ta xíni ra ndí ña on vása ndáya'ví kúu ña”, káchí to'on Ndios. ²¹ Ñakán kía on vá'a kasa ká'no ñivi xí'in mji na xa'a ña xáni sinj na ndí taq ta ndíso xí'in na kúu ta ndichí ka noo inka ñivi. Saá

chi ndó'ó, ñivi na kándixa Jesucristo, ñii káchí xí'in ra xa kómí ndó ndi'i saá ñoo ñava'a Ndios. ²² Ta xa'a ña ñii yóo ndó xí'in Jesucristo, ñii káchí xí'in ra kómí ndó ndi'i ña yóo ñoyívi. Ta saá yi'i taPablo, ta ñani yó taApolos, ta ñani yó taPedro, xa yóo ndi nda'a ndó. Ta saá tuku ñoyívi yó'o, ta ña táku ndó, ta ña kivi ndó, ta kivi vitin, ta kivi ña vaxi, ndi'i ñayó'o xa yóo ña nda'a ndó. ²³ Ta ndó'ó, yóo ndó nda'a Jesucristo, ta Jesucristo yóo ra nda'a Ndios.

4

*To'on yó'o ká'an ndí naapóstol kúu
ñivi na kisa chiño ñoo Jesucristo*

¹ Ta saá kivi tá xáni sini ndó xa'a yi'i ta xa'a taApolos, ta xini ñó'ó kani sini ndó ndí ndasaá kuiti kúu ndi nataa na kisa chiño ñoo Jesucristo, ta kúu ndi nataa na ndíso chiño xí'in ña nándaxin ndi ñoo ñivi ña ñixiyo se'é, ña kúu ña chitóni Ndios ndasaá sakaku ra ñivi ñoo ña on vá'a. ² Ta kúndaä ini yó ndí ñii ñii ñivi na ndíso chiño xí'in ña sakuiso chiño Ndios na, xini ñó'ó kuu na ñivi nandaä na ndixa vivii kisa ndivi chiño ña ñataxi Ndios nda'a na. ³ Ta saá yi'i, nda lo'o on vása ndí'i ini i án ndó'ó án inkä ñivi kasa nani ndó xa'a chiño kisa ndivi i. Ta ni yi'i, on vása kasa nani xí'in mii i xa'a chiño ña kisa ndivi i. ⁴ Ta xáni sini i ndí xa va'a kisa ndivi i chiño ña sakuiso chiño Jesucristo yi'i, ta vitin on vása yóo xa'a ña sandi'i ini i. Ta saá ni, on vása kúndaä ini i án ndixa on koó nda ñii kuachi ndíso i ñoo Ndios, chi ñii laá Ndios kúu taá ta kómí ndayí kasa nani ra xa'a i xí'in ñandaä. ⁵ Ta saá ndó'ó, tá on ta'án kixaä kivi ña ndikó Jesucristo ñoyívi yó'o, ta on vá'a kasa nani ndó xa'a chiño ña ke'é nda ñii ñivi. Saá chi kivi ndikó Jesucristo ñoyívi yó'o, sanativi ra ndi'i ña ñixiyo se'é, ta sanativi ra ndi'i ña ñó'o se'é níma ñivi, ta sanativi ra ndi'i ña xáni sini na. Ta saá Ndios kasa ká'no ra ñii ñii ñivi ndatán yóo chiño va'a kisa ndivi na.

⁶ Nañani yó xí'in náki'va yó, to'on yó'o kúu ña nda-to'on i xí'in ndó xa'a ta Apolos ta xa'a yi'i, chi kóni i ña sakuá'á ndó ndasaá táku ndi. Ta saá kundaa ini ndó yu kúu ña kóni kachí to'on ndíchi ña káchí saá: “On chinóo yó noo to'on Ndios ña ñitaa na xina'á”, káchí ña. Ta saá nda ñii ndó'ó on kuña'a ní ini ndó xí'in ña kani sinj ndó ndí ñii taa ta ndíso chiño xí'in ndó kúu ta ndáya'ví ka noo inká taa ta ndíso chiño xí'in ndó. ⁷ ¿Ndachun xáni sinj ndó xa'a mji ndó ndí kúu ndó ñivi na va'a kúnda ini yu kúu ñivi na ndáya'ví ka noo inká ñivi? ¿An nda yóo ñii ñava'a kómí ndó tá on sivi Ndios kúu taa ta nataxi ña nda'a ndó? Nda lo'o, on vása saá. Chi ndi'i ña kómí ndó kúu ña saní'i Ndios ndó'ó. Ta saá, ¿ndachun kúña'a ní ini ndó ndatán kúña'a ini ñivi na xáni sinj ndí xa'a chiño ña kisa ndivi mji na kúu ña ñaki'in na ñava'a kómí na?

⁸ Chi ndó'ó xáni sinj ndó ndí xa kómí ndó ndi'i ña kúsij ini ndó xini ndó, ta xáni sinj ndó ndí nakuíka ní kúu ndó chi kómí ndó ndi'i ndee va'a ña saní'i Ndios nda'a ndó. Ta xáni sinj ndó ndí xa nduu ndó ndatán yóo narey na xá'nda chiño, ta on vása xini ñó'ó ka ña chindee ndi ndó'ó, xáni sinj ndó. Ta saá ni, tá ndixa kuu ndó narey, ta ñava'a ní ví kuu ñayó'o noo ndi. Chi saá ñii káchí mji ndi ka'nda chiño ndi xí'in ndó vitin, níkúu. ⁹ Ta xáni sinj i ndí Ndios taxi ra ndí mji ndi naapóstol kúu ndi ñivi na ninó ní ka noo ndi'i ñivi. Saá chi ndatán yóo ñivi na ndañó'ó noo na káni tá'an xí'in na, ta xini ñó'ó kivi na, saá yóo ndi. Ta kuá'a ní ñivi ta kuá'a ní naángel, xito na ña xó'vi ndi saá. ¹⁰ Ta xa'a ña ndino'o ini ndi kisa chiño ndi noo Jesucristo, ñivi na ndíkon yichi ñoyívi xáni sinj na ndí ñivi na kí'ví sinj kúu ndi. Ta ndó'ó, vará Jesucristo kúu taa ta taxi kuá'a ndee va'a nda'a ndó, ta xáni sinj ndó ndí mji ndó kúu ndó ñivi na ndíchi ní sinj, ñivi na xini va'a ní. Ta xáni sinj ndó ndí mji ndó kúu ñivi na ná'no ní ndee kómí, vará mji ndi kúu ñivi na lo'o ní ndee kómí. Ta vará kuá'a ní ñivi kisa to'ó na

ndó'ó, ta nivi yó'o xáa noo na xíni na ndi'i. ¹¹ Ta mij ndi, nda vitin xí'i ní ndi soko, yíchi ní ndi takuí, ta kúmani ní tikoto kundixin ndi. Ta ku'a'a ní yichi nivi sáxo'vi ní na ndi'i nda káni na ndi'i, ta ni on koó ve'e ndi noo kutaku ndi. ¹² Ta saá ni, ndeé ní xí'in nda'a ndi kisa chiño ndi, tãnda kúnaa ní ndi noo chiño yó'o. Ta tá yóo nivi na sátavi chi'ña ndi'i, ta ndákuijn ndi ká'an ndi xí'in nayó'o, káchí ndi saá: "Ná ke'é Ndios ñava'a xí'in ndó." Ta tá sáxo'vi ní nivi mij ndi xa'a ña ndíkon ndi Jesucristo, ta xí'in ña ká'no ini ndi kúndeé ndi xí'in ndi'i ña on vá'a yó'o. ¹³ Tá ká'an nivi to'on on vá'a xa'a ndi, ta mij ndi, xí'in to'on to'ó ká'an ndi xí'in nayó'o. Ta saá ni, ndatán ké'é nivi xí'in mí'í ña nda lo'o on vása ndáya'ví, saá ké'é nivi ñoyívi xí'in ndi nda kivi vitin.

¹⁴ On sivi xa'a ña sakuka'an i noo ndó kúu ña nítai i to'on yó'o. Ta ndatán ndátoto'on ñii taa xí'in sa'ya ra na kí'vi ní ini ra xíni ra, saá ndátoto'on i xí'in ndó vitin. ¹⁵ Saá chi yí'i, yóo i ndatán yóo yivá ndó'ó, nivi na kándixa Jesucristo, chi xikuu i tanoó ñika'an ndoso to'on ñava'a xa'a Jesucristo xí'in ndó. Ta vará nda ná koo uxu mil nivi na va'a sáná'a ndó'ó to'on xa'a yichi Jesucristo, ta ndixa ñii laá yí'i yóo i ndatán yóo yivá ndó. ¹⁶ Ta xa'a ñayó'o, xáku ndá'ví i noo ndó ndí ná kutaku ndó ndatán táku i yichi Jesucristo.

¹⁷ Ta xa'a ña chindeé ra ndó'ó ña ke'é ndó saá, xa ti'vi i ñani yó tãTimoteo xaá ra noo ndó. Ta ndatán yóo sa'ya i tã kí'vi ini i xíni i, saá yóo tãTimoteo yó'o. Ta kúu ra taa tã nda lo'o on vása sándakoo viví ndíkon yichi Jesucristo ñii káchí xí'in yí'i. Ta tãTimoteo yó'o ndatoto'on ra xí'in ndó ña sanaká'an ra ndó'ó ndasaá ndíkon i yichi Jesucristo, ta saná'a ra ndó'ó mij to'on ña sáná'a i ndi'i nivi na kándixa Jesucristo, na nákutá'an ñii ñii ñoo. ¹⁸ Ta sava ndó'ó xa kúña'a ní ini ndó, chi xáni sini ndó ndí ndasaá mij ndó xa kixá'á ndó xá'nda chiño ndó, ta nda ñii kivi on xaá ka i

koto i ndó'ó, saá xáni sinj ndó. ¹⁹ Ta saá ni, tá kóni Ndios, ta yachi ní xaa i koto i ndó'ó. Tá kivi xaa i noo ndó, ta va'a saá koto i yu kúu sava ndó'ó na kúu na kúña'a ní ini. Ta kivi saá kundaá ini i án ndixa nivi yó'o kómí na ndee Ndios, án ndasaá kuiti ká'an na to'on vichí ña káku sinj mii na. ²⁰ Chi ña táku nivi xí'in ndee Ndios, ñayó'o kúu ña kisa ndaa ndí ndikon na yichi noo xá'nda chiño Ndios. Ta tá ndasaá kuiti ká'an na to'on livi, ta ñayó'o on vása kisa ndaa ña án ndixa kúu na nivi na ndikon yichi noo xá'nda chiño Ndios. ²¹ Ta vitin, ¿yukía kóni ndó ke'é i xí'in ndó? ¿Án xaa i noo ndó xa'a ña saxo'vi i ndó'ó? ¿Án xaa i noo ndó xí'in ña kí'vi ini i xíni i ndó'ó, ta xí'in ña ká'no ini i?

5

Ta Pablo ká'an ra xa'a ña kini ní ké'é ñii taa ta kándixa Jesucristo

¹ Ndi'i nivi xa xíni na xa'a ña kini ní ké'é ñii taa ta nákutá'an xí'in ndó'ó na kándixa Jesucristo. Ña kini ké'é ra yó'o kúu ña yóo ra kí'vi ra xí'in ñásí'í yivá ra. Ña on vá'a ká'no ní kúu ñayó'o, tãnda nivi na on vása kisa to'ó Ndios on vása ké'é na saá. ² Ta vará xíni ndó yóo ñii ña on vá'a yó'o, ¿ndachun ndó'ó kúu ndó nivi na kúña'a ini? Ta, ¿ndachun on vása kúchuchú ini ndó xíni ndó ña on vá'a ké'é taa yó'o? ¿Ndachun on vása tava ndó ra ko'on ra ke'e ña on kutá'an ka ra xí'in ndó? ³ Vará on ko'o yi'i yóo i xí'in ndó vitin, ta saá ni, ñó'o ní ini i xa'a ndó ndi'i saá kivi. Ta saá ndatán taa ta yóo xí'in ndó, saá yóo i, ta xa kisa nani i xa'a kuachi ña niki'vi tayó'o. ⁴ Ndó'ó, nivi na kándixa Jesucristo, kivi nákutá'an ndó xí'in ndayí kivi Jesucristo, ta yi'i ndatán yóo taa ta ñíndichi xí'in ndó saá yóo i, chi yóo níma i xí'in ndó. Ta ndee Jesucristo yóo ña xí'in ndó noo nákutá'an ndó. ⁵ Ta kivi nakutá'an ndi'i ndó saá ña kasa nani ndó xa'a taa ta niki'vi kuachi ká'no yó'o,

ta xínì ñó'ó taxi ndó ra nda'a níma ndiva'a ká'no Satanás xa'a ña saxo'vi ña'a ra. Ta saá vará xo'vi yíkí koñu ra, ta níma ra kaku ña kivi Jesucristo ndikó ra ñoyívi yó'o.

⁶ Ta vitin on koó xa'a ña kúu ndó ñivi na ña'a ní ini. ¿An on vása kúndaq ini ndó xa'a to'on ndíchí ña xa xínì yó, ña káchí saá?: “Vará lo'o kuiti kúu levadura yiyá, ta kómí ña ndeē kasa chiño ña xí'in ñii ko'ndo ká'no yuxan ña sanaño ña'a ña”, saá káchí to'on ña xa xínì yó. ⁷ Ta ndatán yóo levadura yiyá ña yatá, saá yóo ña on vá'a ké'é ndó. Ta ndó'ó xínì ñó'ó tava ndó ndi'i ña on vá'a yóo xí'in ndó. Ta saá nduu ndó ndatán yóo yuxan xaá ña va'a ní, ña on vása kómí nda lo'o levadura yiyá. Saá chi Jesucristo xa ñisoko xí'in mii ra ña ñixi'i ra xa'a kuachi yó. Ta ndatán yóo tándikachi tí sóko mii yó na kúu najudío noo viko Pascua xa'a ña náka'an yó ndasaá Ndios sakaku ra naxii síkuá yó, saá yóo Jesucristo ta ta ñisoko xí'in mii xa'a ña sakaku ra ndi'i mii yó noo ña on vá'a. ⁸ Saá viví ná sakana yó viko Pascua ña náka'an yó xa'a ña ñixi'i Jesucristo, ta viko yó'o ná kuxu yó sita va'a ña on koó levadura yiyá kómí. Chi ñalevadura yiyá ña yatá sáná'a ña xa'a ndi'i noo ña on vá'a ña ñixiyo ini yó. Ta xínì ñó'ó sandakoo yó ndi'i ña on vá'a yó'o, ta saá nduu yó ñivi na ndaa, na ndino'o ini.

⁹ Kivi ñiya'a xa ñitaa i ñii tutu ña ti'vi i ñixaa nda'a ndó. Ta noo tutu yó'o ndato'on i xí'in ndó ndí on vá'a kutá'an ndó xí'in nataa na kí'vi kuachi xí'in náña'a ná on sivi násí'í na kúu, ni on vá'a kutá'an ndó xí'in náña'a ná kí'vi kuachi xí'in nataa na on sivi yii ná kúu. ¹⁰ Ta to'on yó'o ña xa ñitaa i ñixaa nda'a ndó, on vása ní-ka'an i xí'in ndó ña kuxíká va'a ndó noo ñivi na on vása kándixa Jesucristo, na kúu ñivi na ndikon yichi ña on vá'a ñoyívi yó'o. Chi ku'a ní ñivi yó'o xíka na kí'vi na kuachi xí'in náña'a án xí'in nataa, ta ku'a ní ñivi yó'o kútoo ní na nakaya na ví'í ní ñakuíká, ku'a ní ñivi yó'o kúu naku'ná, ta ku'a ní ñivi

yó'o kása to'ó na ñaídolo án ñaimagen, ña kúu ndios vatá. Ta on vása kóni kachí i ndí nda lo'o on kutá'an ndó xí'in nivi on vá'a ñoyívi yó'o. Saá chi xa'a ña on kutá'an ndó xí'in nivi yó'o, koni ñó'ó ña kee ndó ñoyívi yó'o, níkúu.

¹¹ Ta xí'in tutu ña nītaa i ta tī'ví i nīxaa ña nda'a ndó, ndato'on i xí'in ndó ndí on vá'a kutá'an ndó xí'in nivi na káchí xa'a mji, ndí kúu na nivi na ndíkōn yichi Jesucristo, ta saá ni, táku na kí'vi na kuachi xí'in náña'a ná on sivi nás'í na kúu, án kí'vi na kuachi xí'in nataa na on sivi yij ná kúu. Ta ñii kī'va saá on vá'a kutá'an ndó xí'in nivi na káchí ndí kándixa na Jesucristo, ta kútoo ní na nakaya na ku'a ní ñakuíká, án nivi na kása to'ó ñaídolo án ñaimagen ña kúu ndios vatá, án nivi na ká'an to'on vatá xa'a inka nivi, án nivi na xí'i ní, án kúu na nivi na kása ku'íná. Ndó'ó, xini ñó'ó ndó kuxíká ndó noo nivi na táku ké'é ña on vá'a yó'o, vará káchí na kúu na nivi na kándixa Jesucristo. Ta ni on kuxu ndó xí'in nivi yó'o.

¹² On sivi chiño noo yij kúu ña kasa nani i xa'a kuachi nivi na ndíkōn yichi ñoyívi yó'o, tá on ta'an kandixa na Jesucristo. Ta saá ni, ndó'ó na kúu nivi na xa kándixa Jesucristo, chiño noo ndó kúu ña kasa nani ndó xa'a kuachi nivi na nákutá'an xí'in ndó.

¹³ Mji Ndios kúu ta kasa nani xa'a kuachi nivi na on vása kándixa Jesucristo. Ta ndó'ó, nivi na kándixa Jesucristo, chiño noo ndó'ó kúu ña tava ndó ta ta ké'é ñakini, chi kí'vi ra xí'in ñás'í yivá ra, ta on taxi ndó ña nakutá'an ka ra xí'in ndó.

6

Nivi na kándixa Jesucristo on vá'a taxi na kuachi xa'a tá'an na noo nachiño na on vása kándixa Jesucristo

¹ Ta ndó'ó nivi na kándixa Jesucristo, tá yóo ñii ndó'ó kómí ndó ñii kuachi yo'vi xí'in inka tá'an ndó, ¿án va'a ko'on ndó taxi ndó kuachi yó'o nda'a nachiño na on vása kándixa Jesucristo xa'a ña kasa nani na kuachi ndó?

On vá'a saá, chi va'a ka ko'on ndó noo niyi na kándixa Jesucristo ña kasa nani na xa'a kuachi ndó. ² ¿An on vása kúndaá ini ndó ndí ñii kivi ña vaxi ndi'i mii yó, niyi na kándixa Jesucristo kasa nani yó xa'a ndi'i niyi ñoyívi yó'o? Ta saá, ¿ndachun xáni sini ndó ndí on vása kúchiño ndó kasa nani ndó xa'a kuachi válí ña yóo xí'in mii ndó vitin? ³ ¿An on vása kúndaá ini ndó ndí ñii kivi ña vaxi kasa nani ndó xa'a naángel ñoyívi nino? Tá kasa nani ndó xa'a naángel kivi saá, ta ndixa kúchiño ndó kasa nani ndó xa'a kuachi niyi ñoyívi yó'o. ⁴ Ta saá vitin, ndó'o niyi na kándixa Jesucristo, tá yóo kuachi xí'in tá'an ndó, ta, ¿ndachun táxi ndó kuachi yó'o nda'a najuez na kúu niyi na on vása kánóo va'a to'on xa'a noo ndó'o na kándixa Jesucristo? ⁵ Ká'an i saá xí'in ndó xa'a ña sakuka'an i noo ndó. ¿An on ko'o nda ñii ndó'o na kándixa Jesucristo, na kómí ñandíchi sini ña taxi Ndios nda'a ndó, ña kúchiño ndó kasa nani ndó xa'a kuachi ña yóo xí'in ndó? ⁶ On vása va'a ké'é ndó, chi sava ndó'o káni tá'an ndó xí'in tá'an ndó, ta táxi ndó kuachi xa'a tá'an ndó noo najuez na kúu niyi na on vása kándixa Jesucristo.

⁷ Ta ña káni tá'an ndó xí'in tá'an ndó, kuachi yó'o sáná'a ña ndí kúu ndó niyi na on ta'an tondaá kua'no yichi Jesucristo. Tá yóo natá'an ndó na ké'é ña on vá'a xí'in ndó, ta ndó'o va'a ná kündeé ini ndó noo niyi na ké'é saá, ta on ko'on ndó taxi ndó kuachi xa'a na noo nachíño ñoyívi yó'o. Tá natá'an ndó sándá'ví na ndó'o, ta va'a ná kündeé ini ndó noo ñayó'o, ta on ko'on ndó taxi ndó kuachi xa'a niyi yó'o. ⁸ Ta ndó'o on vása ké'é ndó saá. Ta nda víka, mii ndó kúu na ké'é ña on vá'a xí'in natá'an ndó ta sándá'ví ndó na, vará kúu na nañani yó xí'in náki'va yó, na ñii káchi kándixa Jesucristo xí'in ndó.

⁹ ¿An on vása kúndaá ini ndó ndí Ndios on taxi ra ndí niyi na on vá'a ki'vi na ñoyívi nino ña ka'nda chíño na

xí'in ra? Ta nda lo'o on sandá'ví xí'in mji ndó, chi nivi na táku ké'é ña on vá'a, nayó'o on vása kivi na ñoyívi nino ña ka'nda chiño na xí'in Ndios. Nivi on vá'a yó'o kúu nataa na kivi kuachi xí'in náña'a ná on sivi násí'í na kúu, ta náña'a ná kivi kuachi xí'in nataa na on sivi yij ná kúu, ta nivi na kisa to'ó ñaidolo án ñaimagen, ña kúu ndios vatá, ta nataa na kivi kuachi xí'in inká nataa, ta náña'a ná kivi kuachi xí'in inká náña'a, ¹⁰ ta nivi na kisa kuí'na ña kómí inká nivi, ta nivi na kútoo ní nakaya ku'a ní ñakuíká, ta nivi na xí'i ní, ta nivi na ká'an to'on vatá xa'a inká nivi, ta nivi na sandá'ví inká nivi. Ndi'i nivi na táku ké'é ña on vá'a yó'o, nayó'o on kivi na ka'nda chiño na xí'in Ndios ñoyívi nino. ¹¹ Tá'an si'na ña on ta'an kandixa ndó Jesucristo, sava ndó'ó xikuu ndó nivi xitaku ké'é ña on vá'a yó'o. Ta vitin nivi na ndii kúu ndó noo Ndios, chi Jesucristo xa nakata ra kuachi ndó, ta xí'in ndee Jesucristo Taa taKá'no noo yó, ta xí'in ndee Níma Ndios, nduu ndó nivi na ndii, ta va'a nákutá'an ndó xí'in Ndios vitin.

To'on yó'o ká'an

va'a ná kasa ká'no yó Ndios xí'in ndi'i níma yó

¹² Sava ndó'ó káchí ndó saá: “Xa'a ña táku ndíka yó yichi Jesucristo vitin, kómí yó ndayí ké'é yó ndi'i saá noo ña káchí ini yó”, saá káchí ndó. Ta xini ñó'ó kundaa ini ndó ndí on sivi ndi'i ña káchí ini ndó ké'é ndó kúu ña chindeé mji ndó. Tá ndixa Jesucristo kúu taa ta xa'nda chiño noo ndó, ta saá on taxi ndó inká ña ka'nda chiño noo ndó. ¹³ Ta saá ni, sava ndó'ó ndakuiin ndó, káchí ndó saá: “Ndios kisa va'a ra ñaxíxi xa'a ña kuxu yó ña nda xaa ini yó, ta tixin yó kuv'a ña xa'a ña ko'on ña xíxi yó”, saá ndakuiin ndó. Vará ñandixa ndáto'on to'on yó'o, ta ndó'ó xini ñó'ó kundaa ini ndó ndí on kündeé ña xíxi yó ni on kündeé tixin yó koo ña ndi'i saá kivi, chi yóo kivi ña chitóni Ndios sandi'i ra xa'a ndiovi ñayó'o. Ta vitin xini ñó'ó kundaa ini

ndó ndí on sivi xa'a ña ki'vi yó kuachi xí'in inká náña'a án xí'in inká nataa kúu ña kisa va'a Ndios yikí koñu yó. Nda víka, Ndios kisa va'a ra yikí koñu yó xa'a ña kasa chiño yó noo Jesucristo. Ta Jesucristo kúu ta taká'no noo yikí koñu yó ta ndíni ra xíni ra ña. ¹⁴ Ta ndatán Ndios xí'in ndee ra sanatakú ra Jesucristo, saá xí'in ndee ra sanatakú ra mji yó ñii kivi ña vaxi.

¹⁵ ¿Án on vása kúndaá ini ndó ndí ñii ñii ndó'ó kúu ndó ñii xiiña yikí koñu Jesucristo? Ta xa'a ñayó'o, ¿án xáni sinj ndó ndí ñava'a kúu ña taxi ndó yikí koñu ndó ña nakutá'an ña xí'in yikí koñu ñii ña'a ñá síkó xí'in mji nda'a nataa? Nda lo'o on vá'a saá, chi yikí koñu ñii ñii yó kúu ña ñii xiiña yikí koñu Jesucristo. ¹⁶ ¿Án on vása kúndaá ini ndó táná nakutá'an yikí koñu ndó xí'in yikí koñu ñii ña'a ñá síkó xí'in mji, ta ña nakutá'an ovi ndó saá nduu ndó ñii yikí koñu kuiti? Chi to'on Ndios ña nitaa na xina'á káchí ña saá xa'a ta xí'in ñás'í ra: “Na ovi nivi yó'o nduu ñii nivi”, saá káchí to'on Ndios. ¹⁷ Ta saá ni, mji yó nivi na kándixa Jesucristo, ñii yóo yó táku yó ini ra, ta mji ra yóo ra táku ra ini yó.

¹⁸ Ta ndó'ó, xíni ñó'ó kuxíká ndó noo yóo ña chinda'á ndó'ó nakava ndó ki'vi ndó kuachi xí'in náña'a ná on sivi nás'í ndó kúu, án xí'in nataa na on sivi yij ndó kúu, chi ña kélé ndó saá kúu ña kélé ndó ña on vá'a xí'in yikí koñu mji ndó. Ta ndi'i noo inká ña on vá'a kélé nivi, on vása kélé na ñayó'o xí'in yikí koñu mji na. ¹⁹ ¿Án on vása kúndaá ini ndó ndí yikí koñu ndó kúu ve'e ño'o noo táku Níma Ndios?, chi Ndios taxi ra Níma ra ña táku ña ini ndó. Ta vitin yikí koñu ndó on sivi ndasaá kuiti kuenda mji ndó kúu ña, ²⁰ chi yá'ví ní cha'vi Ndios xa'a ndó'ó, chi xí'in nji Jesucristo cha'vi ra xa'a ndó'ó. Ta saá kuenda mji Ndios kúu yikí koñu ndó, ta ñii ki'va saá kuenda ra kúu níma ndó. Ta xa'a ñayó'o, ndi'i ña kisa ndivi ndó xí'in yikí koñu ndó,

ta ndi'i ña xáni ini ndó xí'in níma ndó, xí'in ndi'i ñayó'o xíní ñó'ó kasa to'ó ndó Ndios.

7

*To'on yó'o ká'an**taPablo ndát'o'on ra xí'in nivi na xa tonda'a*

¹ Xa kixaa tutu ña nítáa ndó ta tì'ví ndó noo i, ta vitin ndakuiin i, ndato'on i xí'in ndó xa'a ndi'i ña ndáka to'on ndó yí'i noo tutu yó'o. Ta saá ndákuiin i káchí i ndí ñava'a ní kúu ña ndí nataa on tonda'a na xí'in náña'a. ² Ta saá ni, xíní i ndí ku'a'a ní nataa na yóo xí'in ndó kí'vi na kuachi xí'in náña'a ná on sivi násí'í na kúu, ta ku'a'a ní náña'a kí'vi ná kuachi xí'in nataa na on sivi yíi ná kúu, ta xa'a ña yóo ña chínda'á ndó'ó kí'vi ndó kuachi yó'o, va'a ñii ñii taa ná kukomí ra ñásí'í mii ra, ta va'a ñii ñii ña'a ná kukomí ñá yíi mii ñá. ³ Ta taa ta tonda'a xíní ñó'ó kasa ndivi ra chíño noo ra ña kúu ña taxi xí'in mii ra nda'a ñásí'í ra, ta ñii kí'va saá, ña'a ñá tonda'a xíní ñó'ó kasa ndivi ñá chíño noo ñá, ña kúu ña taxi xí'in mii ñá nda'a yíi ñá. ⁴ Nda ñii nivi na tonda'a on vása kómí na ndayí ña xá'nda chíño mató'ón mii na noo yíkí koñu mii na. Saá chi ñásí'í taa xa taxi ñá ndayí nda'a yíi ñá ña xá'nda chíño ra noo yíkí koñu ñá. Ta ñii kí'va saá yíi ña'a xa taxi ra ndayí nda'a ñásí'í ra ña xá'nda chíño ñá noo yíkí koñu ra. ⁵ Ta saá on vá'a taa nakasi xí'in mii ra ña on taxi ra yíkí koñu ra nda'a ñásí'í ra. Ta ñii kí'va saá, on vá'a ña'a nakasi xí'in mii ñá ña on taxi ñá yíkí koñu ñá nda'a yíi ñá. Ta saá ni, yóo ndayí ña nakasi xí'in mii na lo'o kuiti kivi xa'a ña taxi xí'in mii na ña ká'an na xí'in Ndios. Ta taa xí'in ñásí'í ra xíní ñó'ó si'na koo yu'ú na xa'a ña ke'é na saá. Ta on vá'a nakasi xí'in mii na ku'a'a ní kivi, chi yiyo ní on kuchiño na nasita xí'in mii na, ta níma ndiva'a ká'no chinda'á ña na kí'vi na kuachi xí'in inká taa án xí'in inká ña'a.

⁶ To'on yó'o kúu kuiti to'on ña ndátoto'on yí'i xí'in ndó, ta on sivi to'on ña xá'nda chiño i noo ndó kúu ña. ⁷ Kunakaa ní ka ñasii ini i tá ndi'i nataa kukomí na ndee ña ka'nda chiño na noo yikí koñu na ña on tonda'a na, ta kindoo na kuu na nivi na kutaku mató'ón, ndatán táku yí'i. Ta ndixa on vása kúchiño ndi'i nivi kutaku na saá, chi on sivi ñii noo kúu ndee ña va'a saní'i Ndios nda'a nivi. Sava nivi kómí na ñii noo ndee, ta inka nivi kómí na inka noo ndee ña saní'i Ndios na.

⁸ Vitin ndátoto'on i xí'in ndó'ó, nivi na kúu nakuáan na on ta'an tonda'a, ta xí'in ndó'ó, náña'a ná nixi'i yii. Xáni siní i ndi va'a on tonda'a ndó, ta va'a ka ná kindoo mató'ón ndó ndatán yóo yí'i. ⁹ Ta saá ni, tá xíto ndó ndí on kúchiño ndó nasita xí'in mii ndó, ta saá va'a ka ná tonda'a ndó. Va'a ka ná tonda'a taa noo ña ndee ní kútoo ra kóni ra ña'a, ta ñii ki'va saá va'a ka ná tonda'a ña'a noo ña ndee ní kútoo ñá kóni ñá taa.

¹⁰ Ta ndó'ó, nivi na kúu na xa tonda'a, ndátoto'on i xí'in ndó to'on ña xá'nda chiño Ndios, ña káchí saá: “Nda ñii ña'a on vása va'a sandakoo ñá yii ñá.” ¹¹ Ta saá ni, tá yóo ñii ña'a ñá sandakoo yii, ta ña'a yó'o xíní ñó'ó kindoo ñá kutaku mató'ón ñá. Tá on vása kúchiño ñá kutaku mató'ón ñá, ta saá xíní ñó'ó tuku nakutá'an va'a ñá xí'in yii ñá. Ta ñii ki'va saá, nda ñii taa on vá'a sandakoo ra ñásí'í ra.

¹² Ta vitin yóo inka to'on ndátoto'on i xí'in ndó'ó, nivi na kúu na xa tonda'a xí'in nivi na on vása kándixa Jesucristo. Ta to'on yó'o kúu ña káku siní mii i, ta on sivi ña xá'nda chiño Ndios kúu ña. Ta yí'i, xáni siní i tá yóo ñii taa ta kándixa Jesucristo, ta ñásí'í ra on vása kándixa ñá, ta saá ni, tá ñásí'í ra kóni ñá kutaku ñá xí'in ra, ta saá tayó'o on vása va'a sandakoo ra ñásí'í ra. ¹³ Ta ñii ki'va saá, tá yóo ñii ña'a ñá kándixa Jesucristo, ta yii ñáyó'o on vása kándixa ra, ta saá ni, tá yii ñáyó'o kóni ra kutaku ra xí'in ñá, ta saá

ñáyó'o ɔn vása va'a sandakoo ñá yii ñá. ¹⁴ Saá koo, chi xa'a ña kándixa ña'a Jesucristo, ta tayii ñáyó'o, kúu ra ɔa ta nɔtaxi ñá nda'a Ndios. Ta xa'a ña kándixa ɔa Jesucristo, ta ñásí'í ra kúu ña'a ñá nɔtaxi ra nda'a Ndios. Tá ɔn sivi ñandaa kúu ñáyó'o, níkúu, ta nasa'ya nivi yó'o kuu na nivi na ɔn vá'a nɔ Ndios, níkúu. Ta vitin nasa'ya nivi yó'o kúu nivi na xa nɔtaxi na nda'a Ndios. ¹⁵ Ta saá, tá yóo ñii ɔa, ta ɔn vása kándixa ra Jesucristo, ta ñásí'í ra kúu ñii ña'a ñá kándixa, ta tayó'o ɔn xiin ka ra kutaku ra xí'in ñá, ta saá ñásí'í ra yó'o va'a taxi ñá ná kɔ'on ndika tayó'o. Ta ñii ki'va saá, tá yóo ñii ña'a ñá ɔn vása kándixa Jesucristo, ta yii ñáyó'o kúu ɔa ta kándixa, ta ñaña'a yó'o ɔn xiin ka ñá kutaku ñá xí'in ra, ta saá va'a tayii ñáyó'o ná taxi ra kɔ'on ndika ñá. Saá chi nivi na kándixa Jesucristo ɔn vása xini ñó'ó nayó'o kasa nduxa na xí'in yii ná án xí'in ñásí'í na ña kutaku ka nayó'o xí'in na. Saá chi Ndios kóni ra ña vivii kutaku ñii ñii nivi xí'in tá'an na.

¹⁶ Ndó'ó náki'va yó, ná kómí yii, ta yii ndó yó'o ɔn vása kándixa na Jesucristo, ta xini ñó'ó kundaa ini ndó ndí tá xí'in ña vivii táku ndó xí'in yii ndó, kivi chindeé ndó nayó'o kandixa na Jesucristo, ta saá Ndios sakaku ra na. Ta ñii ki'va saá ndó'ó, nañani yó na kómí násí'í, ta násí'í ndó yó'o ɔn vása kándixa ná Jesucristo, ta xini ñó'ó kundaa ini ndó ndí tá xí'in ña vivii táku ndó xí'in násí'í ndó, kivi chindeé ndó náyó'o kandixa ná Jesucristo, ta saá Ndios sakaku ra náyó'o.

¹⁷ Ta va'a ñii ñii ndó'ó ná kindɔo ndó ndatán xa taxi Ndios nixiyo ndó kivi ɔn ɔ'án kana Ndios ndó'ó. To'on yó'o kúu ña ndátɔ'on i xí'in ndi'i nivi na kándixa Jesucristo na nákutá'an xa'a ña kisa ká'no na ra. ¹⁸ Ta to'on yó'o kóni kachí ndí ndó'ó nivi na xa kisa ndivi costumbre

circuncisión* *kivj on ta'an* kandixa ndó Jesucristo, ta *va'a* kindoo ndó saá, ta *on* ndukú ndó ña kindaa ndó marca circuncisión ña xa kómí ndó. Ta ndó'ó, *nivi na on ta'an* kasa ndivi costumbre circuncisión *kivj kandixa* ndó Jesucristo, ta *va'a* kindoo ndó kutaku ndó saá, ta *on* ndukú ndó kasa ndivi ndó costumbre circuncisión yó'o. ¹⁹ Saá chi *on vása ndáya'ví ní ka*, táná kasa ndivi yó costumbre circuncisión, *án on vása kasa ndivi yó ña*, chi ña *ndáya'ví ní ka kúu ña kisa ndivi yó ña xá'nda* chiño Ndios *noo* yó. ²⁰ Tuku *ká'an i xí'in* ndó ndí ñii ñii ndó'ó *xíni ñó'ó* kindoo ndó *ndatán nixiyo* ndó *kivj on ta'an* kana Ndios ndó'ó. ²¹ Tá *kivj* Ndios *kana* ra ndó'ó *kundikon* ndó *yichi* Jesucristo, *xikuu* ndó *nivi naesclavo*,† ta saá *on kundi'i* ini ndó *xa'a* ñayó'o. Ta saá ni, tá *nani'i* ndó *yichi* ña nduu ndó *nivi na táku ndíka noo* napatrón ndó, ta *va'a* sandakoo ndó ña kúu ndó esclavo. ²² Saá chi sava ndó'ó, na *xikuu* esclavo *kivj* Ndios *kana* ra ndó'ó, *va'a* naká'án ndó ndí vitin kúu ndó *nivi na táku ndíka yichi* Jesucristo. Ta sava ndó'ó, na *on sivi naesclavo xikuu kivj* Ndios *kana* ra ndó'ó, ta *va'a* *kundaa* ini ndó ndí vitin kúu ndó naesclavo na kisa chiño *noo* Jesucristo. ²³ Yá'ví ní *cha'vi* Ndios *xa'a* ndó'ó ña nduu ndó naesclavo Jesucristo, ta saá *on taxi ka* xí'in *mij* ndó nduu ndó naesclavo *nda* ñii *nivi* ñoyívi yó'o. ²⁴ Nañani yó xí'in *náki'va* yó, *nivi na kándixa* Jesucristo, tuku *ndát'on i xí'in* ndó saá: *Ndatán nixiyo* ndó *kivj on ta'an* kana Ndios ndó'ó, saá kindoo ndó koo ndó vitin.

²⁵ Ta vitin *ndát'on i xí'in* ndó *náña'a* kuáchí ná kúu *nakuáan* ná *on ta'an* *tonda'a*. *Vará anda* vitin Ndios *on ta'an* ka'nda chiño ra *xa'a* ña *xíni ñó'ó ke'é* ndó, ta Ndios, *taa ta kí'vi ní ini xíni* ra *yí'i*, *taxi* ra ñandíchí *sini i*. Ta *xa'a* ñayó'o, *va'a* kandixa ndó *to'on* ña *ndát'on i xí'in*

* 7:18 Costumbre najudío ña *nani* "circuncisión" kúu ña xá'nda na lo'o *ñij sini* ñateje *ta'o*. † 7:21 Naesclavo kúu *nivi na on vása kómí ndayi* sandakoo na chiño kisa ndivi na *noo* napatrón na.

ndó. ²⁶ Xíni yó ndí yó'vi ní yóo kivi ña táku yó vitin. Ta xa'a ñayó'o, xáni siní i ndí va'a ní ka ná kindoo ndó koo ndó ndatán yóo ndó, án nivi na xa tonda'a, án na on ta'án tonda'a kúu ndó. ²⁷ Tá nataa na yóo násí'í kúu ndó, ta on sandakoo ndó násí'í ndó. Tá nataa na on koó násí'í kúu ndó, ta on ndukú ndó koo násí'í ndó. ²⁸ Ta saá ni, tá nataa na yóo kuáan na on ta'án tonda'a kúu ndó, on sivi ña on vá'a noo Ndios kuu ña táná koo násí'í ndó. Ta ñii ki'va saá, tá náña'a ná yóo kuáan ná on ta'án tonda'a kúu ndó, ta on sivi ña on vá'a noo Ndios kuu ña táná koo yii ndó. Ta yi'i, kúndaá ini i ndí táná tonda'a ndó vitin, ta kukomí ndó ku'a'a ní tondíni, ta yi'i ña kóni i kúu ña on kundo'o ndó saá.

²⁹ Nañani yó xí'in náki'va yó, ndátó'on káxín i xí'in ndó'ó ndí salo'o ní kúu kivi ña taxi Ndios kutaku ka yó ñoyívi yó'o. Ta xa'a ñayó'o ká'an i xí'in ndó saá: Ndó'ó nataa na yóo násí'í, on kutaku ndó ndatán násí'í ndó kúu nánóó ní ka xíni ñó'ó noo ndó. ³⁰ Ta ndó'ó nivi na kúchuchú ní ini ta xáku ní ndó, ta on vá'a nataxi xí'in mii ndó kutaku ndó saá kuiti. Ta ndó'ó nivi na kúsii ní ini, on vá'a chikaá ini ndó ndí ndasaá kuiti ñasii kúu ndi'i ña. Ta ndó'ó, nivi na sáta ku'a'a ní ñakuíká, on kani siní ndó ndí kukomí ndó ñakuíká yó'o ndi'i saá kivi vaxi. ³¹ Ta ndó'ó, nivi na va'a kúsii ini xíni ndi'i ña yóo ñoyívi yó'o, on kutaku ndó ndatán ña yóo ñoyívi kúu ñanóó ní ka xíni ñó'ó noo ndó. Saá chi xa yatin ní vaxi kivi ña on koo ka ñoyívi yó'o, ta saá vitin ñanóó ní ka xíni ñó'ó noo ndó kúu ña kísa ndivi ndó ña kóni Ndios.

³² Ndátó'on i ñayó'o xí'in ndó chi kóni i ña on kundi'i ní ini ndó xa'a ña táku ndó ñoyívi yó'o. Chi ñii taá ta kúu takuáan, ta on ta'án tonda'a, tayó'o kúchiño ra taxi ndino'o xí'in mii ra ña kasa ndivi ra chiño Ndios, ta ndasaá kuiti chikaá ra ndee ra ña sakusii ra ini Ndios. ³³ Ta taá ta yóo násí'í, xíni ñó'ó kani siní ra xa'a chiño yóo noo

1 CORINTIOS 7:34 25 1 CORINTIOS 7:40

ra ñoyívi yó'o, ta kani sini ra ndasaá kuchiño sakusij ra ini ñásí'í ra. ³⁴ Ta ñaña'a ñákuáan, ñá on koó yij, ñáyó'o kúchiño taxi ndino'o xí'in mij ñá ña kasa ndivi ñá chiño Ndios, saá chi kóni ñá nduu ñaña'a ñá koo ndii níma ta koo ndii yíkí koñu ñá noo Ndios. Ta ña'a ñá yóo yij xini ñó'ó kani sini ñá xa'a chiño yóo noo ñá ñoyívi yó'o, ta kani sini ñá ndasaá kuchiño sakusij ñá ini yij ñá.

³⁵ Ta ndasaá kuiti xa'a ñava'a mij ndó kúu ña ndát'on i xí'in ndó, ta on siví xa'a ña kasi i noo ndó kúu ña ndát'on i to'on yó'o xí'in ndó. Chi kóni i chindeé i ndó'ó ndí xí'in ña vivíi ta xí'in ñandaa kundikon ndó Jesucristo, ta nda lo'o on kóo ña kasi noo ndó ña on taxi kuyatin ndó noo Ndios.

³⁶ Ta saá ni, tá yóo ñii tañani yó ta kúu yivá, ta xáni sini ra va'a ka tonda'a sa'ya ra ñákuáan, chi ñáyó'o ñá xa ñiya'a kuiya tonda'a kúu ñá, ta xáni sini ra on va'a kasi ra ñá noo ña tonda'a ñá, ta saá va'a taxi ra ndayí tonda'a ñá. Ta on siví kuachi noo Ndios kúu ña tonda'a ñá. ³⁷ Ta saá ni, tá yóo ta ta kúu yivá, ta on koó ña kisa nduxa xí'in ra tonda'a sa'ya ra ñákuáan, ta tá kómí ra ndayí ña nakaxin ra yu kúu ña va'a ke'é ra, ta tayó'o tá chikaa ini ra ña on taxi ra tonda'a sa'ya ra, ta saá va'a ná kindoo ñá koo kuáan ñá. ³⁸ Ta saá ta ta táxi ndayí tonda'a sa'ya ra va'a ké'é tayó'o, ta ta ta on vása táxi ndayí tonda'a sa'ya ra, va'a ka ké'é tayó'o.

³⁹ Vitin ndát'on i xa'a ñaña'a ná yóo yij, ta káchí i saá: Ndi'i kivi tá taku yij ñáyó'o, ta ndatán yóo ná nó'ni, saá yóo ñaña'a yó'o xí'in yij ná. Ta saá ni, tá nixi'i yij ñaña'a yó'o, ta saá kindoo ndíka ná, ta kómí ná ndayí ña tonda'a tuku ná xí'in ta, ta ta yó'o xini ñó'ó kuu ra ta ta kándixa Jesucristo. ⁴⁰ Ta saá ni, tá ñaña'a ná nixi'i yij yó'o chikaa ini ná ña on tonda'a ka ná, ta xáni sini i ndí sij ka kutaku ñáyó'o noo ñaña'a ná tuku tonda'a. Saá xáni sini i, ta tuku

xáni s̄ini i ndí Níma Ndios kúu ña táxi ñandíchí s̄ini i xa'a ñayó'o.

8

*To'on yó'o ká'an án va'a kuxu ñivi na kándixa Jesucristo
koñu ña ñisoko inka ñivi ñoo ñaídolo*

¹ Sava ndó'ó ñindaka to'on ndó yi'i, káchí ndó saá: “¿Án va'a kuxu yó koñu ñisoko inka ñivi ñoo ñaídolo ña kúu ndios vatá?”, káchí ndó. Ta vitin ndákuiin i, káchí i saá xí'in ndó: Ndixa m̄i yó kúu yó ñivi na x̄ini va'a ñandaa Ndios. Ta saá x̄ini ñó'ó koto va'a xí'in m̄i yó, chi yiyo ní koṭo nduu yó ñivi na ña'a ní ini xa'a ña kua'a x̄ini yó. Ta x̄ini ñó'ó kundaa ini yó ndí ña ndáya'ví ka ñoo ña x̄ini yó kúu ña ndixa kí'vi ini yó x̄ini tá'an yó. Saá chi ña kí'vi ini yó x̄ini tá'an yó kúu ña chíndeé tá'an yó ña va'a vaxi kua'no yó yichi Jesucristo. ² Tá ñii m̄i yó xáni s̄ini yó ndí xa ñitondaa yó kúu yó ñivi na kua'a ní x̄ini, ta ña xáni s̄ini yó saá sáná'a ña ndí on ta'an tondaa yó kuu yó ñivi na ndixa x̄ini va'a. ³ Ta saá ni, tá yóo ñivi na ndixa kí'vi ini x̄ini na Ndios, ta Ndios nákonni ra ñivi yó'o kúu na kuenda ra, ta va'a yóo ra xí'in na.

⁴ Ta saá, to'on yó'o kúu ña ndátoto'on i xí'in ndó xa'a koñu ña ñisoko ñivi ñoo ñaídolo. X̄ini yó ndí ndí'i ñaídolo kúu ndios vatá, ta nda lo'o on vása ndáya'ví ña ñoyívi yó'o. Saá chi x̄ini yó ndí ñii laá kúu Ndios ndino'o. ⁵ Ta saá ni, yóo kua'a ní ñoo ndios vatá, ña káchí ñivi kúu ndios m̄i na, ta káchí na ndí yóo kua'a ndios yó'o ñoyívi yó'o ta yóo kua'a ña ñoyívi ñino. Ta ndixa ñivi kisa to'ó na kua'a ní ndios vatá ta táxi na ñandios vatá kúu ñaná'no ñoo na. ⁶ Ta ñoo m̄i yó, yóo ñii laá Ndios ndino'o kuiti, ta Ndios yó'o Yivá yó kúu ra. Ta Ndios yó'o kúu ta'a ta kisa va'a ndí'i ña yóo ñoyívi yó'o xí'in ña yóo ñoyívi ñino, ta táku yó xa'a ña kasa ká'no yó ra. Ta ñii kí'va saá ñoo m̄i yó, yóo ñii laá Ta'a

taKá'no noo yó, ta Jesucristo kúu ra. Ta xí'in Jesucristo Ndios kisa va'a ra ndi'i ña yóo ñoyívi yó'o, ta kisa va'a ra ndi'i ña yóo ñoyívi nino, ta Jesucristo táxi ra ndee ña táku ndino'o yó noo Ndios vitin.

⁷ Ta saá ni, on sivi ndi'i nañani yó xí'in náki'va yó kúu na kúndaá ini ñandaá yó'o. Chi kivi on ta'án ka kandixa na Jesucristo, sava nivi yó'o xitaku na kisa ká'no na ñáidolo xí'in ña xixi na koñu ña nisoko na noo ndios vatá yó'o. Ta saá tanda vitin tá xixi na koñu ña nisoko inka nivi noo ñáidolo, ta ndi'i ini na ta xó'vi ini na, chi sakán lo'o kúndaá ini na, ta xáni sini na ndí ña xixi na koñu yó'o kúu ña on vá'a noo Ndios ndino'o. ⁸ Ta ña xixi yó on vása kómí ña ndee taxi ña ndí koo va'a ka yó xí'in Ndios. Ta saá táná kuxu yó koñu, ta on vása kómí ña ndee taxi ña kuu yó nivi na va'a ka yóo noo Ndios. Ta táná on kuxu yó koñu, ta ña ké'é yó saá on vása kómí ña ndee taxi ña kuu yó nivi na on vá'a ka ví yóo noo Ndios. ⁹ Mij yó kúu nivi na táku ndíka yichi Jesucristo, ta ndixa kómí yó ndayí ña chikaa ini yó án va'a kuxu yó án on vá'a kuxu yó koñu. Ta saá ni, si'na xini ñó'ó kani va'a sini yó yu kúu ña va'a ke'é yó xa'a ña chindeé yó nañani yó xí'in náki'va yó, na sakán lo'o kúndaá ini xa'a yu kúu ñava'a noo Ndios, ta on vá'a chinda'á yó nayó'o ña ke'é na ña xáni sini na kúu ña on vá'a noo Ndios. ¹⁰ Saá chi tá sava ndó'ó yóo ndó noo mesa yatin ve'e ño'lo ñáidolo, ta xixi ndó koñu ña nisoko nivi noo ñáidolo yó'o, ta ñii tañani yó ta ta sakán lo'o kúndaá ini xa'a yu kúu ñava'a noo Ndios, xíto ra xixi ndó'ó, ta saá, ¿án on ndixa ña ké'é ndó saá kúu ña chinda'á tañani yó yó'o kuxu ra koñu ñii ki'va ndatán xixi ndó? ¹¹ Ta vará xáni sini tañani yó yó'o ndí ña xixi ra koñu yó'o kúu ña on vá'a noo Ndios, ta xixi ra ña, chi ndatán ké'é ndó'ó saá ké'é ra. Ta saá ndó'ó, xa'a ña xini va'a ndó ndí ña kuxu ndó koñu yó'o on sivi ñii kuachi noo Ndios kúu ña, ta xí'in

ña xíxi ndó koñu yó'o noo tañani yó yó'o chínda'á ndó ra kuxíká ra ta ndañó'ó ra noo Ndios. Ta on vá'a ke'é ndó saá, chi Jesucristo nixi'i ra xa'a tayó'o. ¹² Tá ké'é yó ña sátakué'e ini nañani yó án náki'va yó, na kúu nivi na on ta'án kundaá va'a ini xa'a yu kúu ñava'a noo Ndios, ta ña sátakué'e yó ini nayó'o saá kúu ña ké'é yó ña on vá'a xí'in mii Jesucristo. ¹³ Ñakán kía, xáni sinj i saá: Tá ña xíxi i kúu ña chínda'á inká nañani yó án náki'va yó na kándixa Jesucristo nakava na ke'é na ña xáni sinj na kúu ña on vá'a, ta saá va'a ka ná on kuxu ka i koñu, chi nda lo'o on vá'a chínda'á i nayó'o ña nakava na kuachi.

9

Tó'on yó'o ká'an xa'a ndayí kómí taPablo xa'a ña kúu ra taapóstol

¹ ¿Án on ndixa yi'i kúu ñii taapóstol? ¿Án on ndixa táku ndíká i yichi Jesucristo? ¿Án on ndixa kúu ña ndí xí'in mii nduchu noo i xini i Jesucristo Taa taKá'no noo yó? ¿Án on ndixa xa'a chiño Jesucristo ña kisa ndivi i xí'in ndó, vitin ndó'ó kúu nivi na xa kándixa ra? ² Vará inká nivi xáni sinj na ndí on sivi taapóstol kúu i, ta ndó'ó xini ñó'ó kundaá ini ndó ndí yi'i kúu ñii taapóstol ndino'o. Saá chi ña kándixa ndó Jesucristo ta ñii táku ndó xí'in ra kúu ña kisa ndaa ndí ndixa yi'i kúu i taapóstol.

³ Ta noo nivi na on xiin kandixa ndí kómí i ndayí ñii ki'va ndatán yóo ndayí ña kómí inká naapóstol, ta ndákuiin mii i xa'a i, káchí i saá: ⁴ Ndixa taBernabé xí'in yi'i kómí ndí ndayí ña naki'in manj ndi ña kuxu ndi xí'in ña ko'o ndi nda'a ndó'ó, na kúu nivi na kándixa Jesucristo. Saá chi kisa ndivi ndi chiño Jesucristo ña chíndeé ndi ndó'ó. ⁵ Ta ndixa taBernabé xí'in yi'i kómí ndi ndayí ña tonda'a ndi, ta ñii ñii ndi kukomí ndi ñásí'í mii ndi, ñá kúu ña'a ñá kándixa Jesucristo, ta saá ko'on násí'í ndi xí'in

ndi ñii ñii ñoo ñoo kisa ndivi ndi chiño Jesucristo, níkuu. Saá chi taPedro xí'in inka naapóstol ta xí'in nataa na kúu nañani Jesucristo, ñii ñii nayó'o kómí na ñásí'í mji na, ta náña'a yó'o xí'ka ná xí'in yij ná. ⁶ Ta, ¿án xáni sinj ndó ndi ndasaá kuiti taBernabé xí'in yij kúu naapóstol na xíni ñó'ó kasa chiño xa'a sijún ña sata ndi ña xíni ñó'ó ndi? ⁷ On vá'a saá, chi tá yóo ñii tatropa ta kisa ndivi chiño ñoo gobierno, ta tatropa yó'o on vása xíni ñó'ó cha'vi ra xa'a ña xíni ñó'ó ra. Ta saá tuku tá yóo ta nataan tón uva ñoo ño'o, ta ndixa kómí tayó'o ndayí kaxi ra tíuva tí kóon nda'a yiton yó'o. Ta tá yóo ta ndaa títisú'u, ta ndixa kómí tayó'o ndayí ko'o ra leche títisú'u yó'o.

⁸ To'on yó'o ña ndato'on i xí'in ndó on sivi ndasaá kuiti to'on ndichí ña kaku sinj mji i kúu ña, chi ñii xiiña ñoo ndayí Ndios ña nita taMoisés xina'á káchí ña saá: ⁹ “On vá'a chika ndó ñono yu'u tísindiki sana ndó kivi kisa chiño rí ndasa ndii rí trigo”, káchí to'on Ndios. Ta on sivi ndasaá kuiti xa'a tísindiki kúu ña xáni sinj Ndios kivi xa'nda chiño ra ñayó'o, ¹⁰ chi xí'in to'on yó'o, Ndios kóni ra saná'a ra mji yó. Saá chi to'on yó'o kóni kachí ña ndí ñii kiva nivi na tá'ví ñoo ño'o xí'in nivi na ndasa ndii trigo ndáti na naki'in na lo'o ndikin trigo kuxu na. ¹¹ Ndatán yóo nataa na xa chi'i ndikin trigo, saá yóo mji ndi naapóstol na kisa chiño ñoo ndó. Saá chi ndatán yóo ndikin trigo ña xa chi'i nataa ñoo ño'o, saá yóo to'on ña taxi Níma Ndios nda'a ndi, ña xa ndato'on ndi xí'in ndó. Ta saá xa'a chiño va'a yó'o ña kisa ndivi ndi ñoo ndó, on sivi ví'í ní kúu ña ñoo ndó ña taxi ndó nda'a ndi lo'o ña xíni ñó'ó kutaku ndi. ¹² Yóo inka nañani yó na xa kisa ndivi chiño Ndios ñoo ndó, ta nayó'o xa naki'in na nda'a ndó ña xíni ñó'ó na kutaku na. Ta saá mji ndi, ndixa kómí ní ka ndi ndayí ña naki'in ndi ña xíni ñó'ó ndi nda'a ndó.

Vará yóo ndayí yó'o ña kómí ndi naki'in ndi ña xíni

ñó'ó ndi nda'a ndó, ta on vása ní-ndukú ndi naki'in ndi ña. Nda víka, ndixa kündeé ini ndi xí'in ndi'i ñayo'vi nixo'vi ndi, ta on vása ní-ndukú ndi noo ndó ña taxi ndó ña xíní ñó'ó noo ndi. Saá ke'é ndi xí'in ndó, chi nda lo'o ni-xiin ndi chindú'u ndi ña kasi noo ndó ña on chikaa so'o ndó to'on va'a xa'a Jesucristo. ¹³ Ta saá ni, ndó'ó xíní va'a ndó ndí nivi na kisa ndivi chiño ve'e ño'o ká'no ña nákaa ñoo Jerusalén, nayó'o náki'in na ñii xiiña án ñii ko'ndo noo ñii ñii ñava'a ña sóko nivi nda'a Ndios, ta saá xí'in ñayó'o náki'in na ña xíní ñó'ó kutaku na. Ta nasutu na kisa ndivi chiño noo nama yii ve'e ño'o ká'no yó'o, noo sóko nivi kití án inká ñava'a noo Ndios, nasutu yó'o kómí na ndayí kuxu na ñii xiiña án ñii ko'ndo noo ñii ñii ña sóko nivi noo Ndios. ¹⁴ Ta ñii ki'va saá Jesucristo xa'nda chiño ra ndí ndi'i nivi na ndíso chiño xí'in ña ká'an ndoso na to'on va'a xa'a ra, nayó'o kómí na ndayí kutaku na xí'in ña náki'in na nda'a nivi na kándixa to'on yó'o. ¹⁵ Ta yi'i, nda ñii kivi on vása ní-taxi i ña cha'vi nivi yi'i xa'a chiño Jesucristo ña kisa ndivi i noo na. Ni on sivi xa'a ña kóni i ña cha'vi ndó yi'i kúu ña ndátoto'on i to'on yó'o xí'in ndó. ¡Ta va'a ka ná kivi i noo ña naki'in i si'ún ña cha'vi nivi yi'i! Saá chi ndixa kúsi ní ini i ndí nda ñii nivi on vása chá'vi na yi'i xa'a chiño Jesucristo ña kisa ndivi i noo na.

¹⁶ Ta saá ni, tá ká'an ndoso i to'on va'a xa'a Jesucristo noo nivi, ta on kuchiño kasa ká'no xí'in mii i xa'a ña kisa ndivi i chiño yó'o. Saá chi ñii chiño ña xa nita'nda noo i kasa ndivi i kúu ñayó'o. Ta saá, ¡ndá'ví ní yi'i, tá on vása ka'an ndoso i to'on va'a xa'a Jesucristo noo nivi! ¹⁷ Tá ndasaá kuiti xa'a ña kúsi ini i kúu ña ká'an ndoso i to'on va'a xa'a Jesucristo, níkúu, ta va'a cha'vi nivi yi'i xa'a chiño ña kisa ndivi i. Ta nda lo'o on sivi saá, chi mii Ndios kúu ta ta sakuiso chiño yi'i ña ka'an ndoso i to'on va'a xa'a Jesucristo, ta saá on kivi sandakoo i kisa ndivi i chiño yó'o. ¹⁸ Ta saá, ¿yu kúu ñava'a naki'in i xa'a chiño

Ndios ña kisa ndivi i? Ñava'a náki'in i kúu ndasaá kuiti ñasii ña chútú ini i xa'a ña ká'an ndoso sii i to'on va'a xa'a Jesucristo noo nivi. Vará kómí i ndayí naki'in i ya'vi xa'a chiño yó'o, ta on vása xijin i naki'in i ña.

¹⁹ Vará kúu i ñii taa ta kómí ndayí nakaxin i chiño mii i chi on sivi taesclavo kúu i, ta kisa nino xí'in mii i ña nduu i ndatán yóo taesclavo ta kisa chiño noo ndi'i nivi. Saá ké'é i ña chindeé i ví'í ní ka nivi xa'a ña kandixa na Jesucristo. ²⁰ Ta xa'a ñayó'o, kivi táku i xí'in nivi nañoó i najudío, ta táku i ndatán táku nayó'o xa'a ña chindeé i na ña kandixa na Jesucristo. Najudío kúu nivi na táku tixin ndayí Ndios ña nītaa taMoisés xina'á, ta saá kivi táku i xí'in najudío yó'o, ñii ki'va ndatán kisa ndivi na ndayí yó'o, saá kisa ndivi i ña. Vará ndayí yó'o on sivi ka ña xá'nda chiño noo yi'i kúu ña, ta saá ni, ñii káchí kisa ndivi i ña xí'in najudío, chi kóni i chindeé i nañoó i yó'o xa'a ña kandixa na Jesucristo. ²¹ Ta nivi na on vása kúu najudío on vása táku na tixin ndayí Ndios ña nītaa taMoisés xina'á, ta saá kivi táku i xí'in nivi yó'o, ta ndatán táku ñii taa ta on sivi tajudío kúu, saá táku i xí'in nivi yó'o. Saá chi kóni i chindeé i nayó'o xa'a ña kandixa na Jesucristo. Ta saá ni, tанда vitin on vása sándakoo i ña kisa ndivi i ña xá'nda chiño Ndios, chi ndayí Jesucristo kúu ña xá'nda chiño noo i. ²² Tá táku i xí'in nivi na sakán lo'o kuiti kúndaá ini xa'a yichi Jesucristo, ta kisa nino xí'in mii i ña nduu i ndatán yóo nivi yó'o, ña chindeé i na xa'a ña va'a ka kundikon na yichi Jesucristo. Ta saá kivi táku i xí'in ñii ñii nivi, chíkaa i ndee ña nduu i ndatán yóo nivi yó'o. Saá chi nda noo xa'a ndee i, kóni i ña chindeé i nivi xa'a ña sava nayó'o kandixa na Jesucristo ta saá sakaku ra na. ²³ Ta saá ndikon i kisa ndivi i chiño yó'o xa'a ña kuita ní'no to'on va'a xa'a Jesucristo. Ta saá yi'i xí'in nivi na kándixa to'on yó'o ta ndikon na yichi Jesucristo, ndi'i mii ndi náki'in ndi

ñava'a nda'a Ndios.

²⁴ Xa xíní ndó ndí nivi na kuá'an kono ñoo xíno nivi na ké'é tá'an, nayó'o chíkaa ní na ndee xa'a ña kündeé na ñoo ndi'i nivi na xíno xí'in na. Vará ndi'i nivi yó'o kúu nivi na xíno, ta ñii laá nivi yó'o kündeé ñoo ndi'i inká na, ta nivi kündeé yó'o naki'in ñava'a. Ta ndatán yóo nivi na xíno yó'o, saá yóo mji yó nivi na ndíkon yichí Jesucristo. Ta xíní ñó'ó chikaa ní yó ndee xa'a ña kündeé yó ta naki'in yó ñava'a nda'a Ndios. ²⁵ Ndi'i nivi na chíkaa ini ña kündeé na ñoo ña xíno na ké'é tá'an na xa'a ña naki'in na ñava'a, nivi yó'o chíkaa ní na ndee ña viví ndáa ndi'i xí'in mji na, ta násita xí'in mji na ñoo ndi'i ña kivi satakué'e yíkí koñu na. Ta saá ni, ñava'a náki'in nivi na xíno tá kündeé na ñoo natá'an na, ñava'a yó'o ñii kivi ndi'i xa'a ña. Ta mji yó, nivi na kándixa Jesucristo, va'a ná chikaa ní yó ndee xa'a ña naki'in yó ñava'a ní ka, ta ñava'a ní ka yó'o ña taxi Ndios nda'a yó nda ñii kivi on ndi'i xa'a ña. ²⁶ Ta yi'i, on vása xíno i ndatán xíno ñii taa takuáá nduchü ñoo, ta kúu taa ta on vása xíní mikiá xa ra. Ni on vása ké'é i ndatán ké'é taa ta koon yíkí ñoo tachí kuiti, chi nda lo'o on vása ndáya'ví táná ke'é i saá. ²⁷ Ta nda víka, násita xí'in mji i, ta xá'nda chiño i ñoo yíkí koñu i ña saku'á ña kasa ndivi ña ña kóni i. Saá chíkaa i ndee xí'in mji i, koto on tondaá i naki'in i ñava'a nda'a Ndios ñoyívi nino, vará yi'i kúu taa ta nika'an ndoso to'on va'a xa'a Jesucristo ñoo kuá'a ní nivi.

10

Xí'in to'on yó'o taPablo ndátoto'on ra xí'in nivi na kándixa Jesucristo ña on ke'é na ndatán ke'é nivi nalsrael xina'á

¹ Nañani yó xí'in náki'va yó, on xijn i ña nandoso ndó xa'a ña nindo'o naxii síkuá yó nalsrael kuiya xina'á. Ndi'i nayó'o kuá'an na ñoo yóo yuku yichí, ta xíka xá'á na

kuá'an na tixin viko ña ní'i yichi na; ta kivi nixaa na yu'u takuií mini, ta Ndios nakuiná ra takuií mini yó'o, ta nitivi ño'o yichí noo niya'a na kuá'an xá'á na. ² Ta xí'in ñayó'o, ndatán yóo ña chichi nalsrael xí'in viko ta xí'in takuií, ta nduu na nivi na ndíkõn ta Moisés, saá nixiyo ña. ³ Ta ndi'i naxii síkuá yó yó'o ñii káchí xixi na ñii noo ñava'a ña taxi Ndios nda'a na. ⁴ Ta ndi'i naxii síkuá yó yó'o ñii káchí xí'i na ñii noo takuií tá taxi Ndios nda'a na. Ta takuií yó'o kee rá kándíká yuu ká'no ña kuá'an xí'in na, ta yuu ká'no yó'o ká'an ña xa'a Jesucristo, ta nixiyo xí'in na kivi nixika na yuku yichí. ⁵ Vará Ndios ke'é ra kuá'a ní ñava'a ná'no xí'in nalsrael yó'o kivi nixika na yuku yichí, ta on vása ní-kusii ini ra xini ra ña on vá'a ke'é kuá'a ní nivi yó'o. Ta saá Ndios taxi ra ña nixi'i na, ta nixita ní'no yíkí koñu na noo ño'o yuku yichí.

⁶ Ña nindo'o nalsrael yó'o kuiya xina'á, kúu ña sáná'a mii yó xa'a ña on kutoo ní yó ke'é yó ña on vá'a, ndatán yóo ña nikutoo ní nayó'o ké'é na. ⁷ Ta ña nindo'o nayó'o sáná'a ña mii yó xa'a ña on kasa ká'no yó ñaidolo án inka ndios vatá, ndatán yóo ña ke'é kuá'a ní naxii síkuá yó xina'á. Chi nayó'o sakana na viko xa'a ña kisa ká'no na ndios vatá, ta to'on Ndios ña nitaa na xina'á ká'an ña xa'a ña ke'é na viko yó'o, káchí ña saá: “Nivi yó'o xixi ní na, ta xí'i ní na, ta saá nakuíta na, ta kini sasíki na xa'a ña kisa ká'no na ndios vatá”, káchí to'on Ndios xa'a naxii síkuá yó nalsrael. ⁸ Ta mii yó, on vá'a ki'vi yó kuachi ndatán ke'é kuá'a ní nayó'o, chi kivi saá nataa niki'vi na kuachi xí'in náña'a ná on sivi násí'í na kúu, ta náña'a niki'vi ná kuachi xí'in nataa na on sivi yii ná kúu. Ta xa'a ña on vá'a ke'é nayó'o, oko uni mil nivi yó'o nixi'i, ta ñii laá kivi xikuu ña nixi'i ndi'i nayó'o. ⁹ Ta saá on vá'a koto ndoso yó Jesucristo án ndixa saxo'vi ra mii yó xa'a ña on vá'a ké'é yó. Saá chi kuá'a ní naxii síkuá yó xito ndoso na Ndios

xina'á, ta nixi'i kuá'a ní na ke'é saá, chi tiko xati xaxi rí na ta nixi'i na. ¹⁰ Ta on ka'an kuáchí yó xí'in Ndios, ndatán kuiya xina'á kuá'a ní naxii síkuá yó nika'an kuáchí na, nika'an na ndí on vá'a ke'é Ndios xí'in na. Ta saá ñii ñaángel ña kúu ña xá'ni ñivi, kixaa ña, ta xa'ni ña ñivi yó'o na nika'an kuáchí xí'in Ndios.

¹¹ Noo to'on Ndios ña ñitaa na xina'á ká'an ña xa'a ña on vá'a ke'é naxii síkuá yó yó'o, chi saá ndato'on ña xí'in miji yó, ñivi na táku vitin, ña on ke'é yó ndatán ke'é naxii síkuá yó xina'á. Saá chi kivi vitin vaxi kuyatin kivi sondí'í ñoyívi. ¹² Ta saá, tá ndó'ó kúu ñivi na xáni sijní ndí kútu ní yíta ndó yichi Jesucristo, ta xíní ñó'ó kundaa xí'in miji ndó koto ñii kama nakava ndó ke'é ndó ña on vá'a. ¹³ Ta ñii ñii ña chinda'á ndó ke'é ndó ña on vá'a, on sivi ñii ña xaá kúu ñayó'o, chi ñii ki'va saá xa chinda'á ña kuá'a ní ñivi xina'á ke'é na ña on vá'a. Ta Ndios kúu taa tandaa, ta ndixa chindeé ra miji ndó. Tá vaxi ña chinda'á ndó'ó ke'é ndó ña on vá'a, tá mií saá Ndios taxi ra ndee nda'a ndó, ta saná'a ra ndó'ó ndasaá kundeeé ndó noo ñayó'o.

¹⁴ Nañani yó xí'in náki'va yó, ndó'ó kúu ñivi na kí'vi ní ini i xíni i. Ta saá ndato'on i xí'in ndó ndí nda lo'o on kasa ká'no ndó ñaidolo án ñaimagen án ndí'i saá inka ndios vatá. ¹⁵ Ndó'ó kúu ñivi na ndíchí sijní, ñakán kúchiño ndó kundaa ini ndó án ñandaa án on sivi ñandaa kúu to'on yó'o ña ká'an i xí'in ndó vitin. ¹⁶ Ta miji yó, ñivi na kándixa Jesucristo, kivi nákutá'an yó ta xí'i yó vino ta xíxi yó sita va'a xa'a ña náká'an yó ndí Jesucristo nixi'i ra xa'a kuachi yó, ta saá tlin yó copa vino ta táxi yó ña táxa'vi ña'á nda'a Ndios xa'a nduta xí'i yó. Ta ndixa ña ké'é yó saá kúu ña saná'a ndí ñii yóo yó xí'in Jesucristo, taa ta nixita ñii nda'a tón cruz. Ta ñii ki'va saá, tá xíxi yó sita va'a ña tá'vi yó, ta ndixa ña ké'é yó saá kúu ña saná'a ndí ñii yóo yó xí'in Jesucristo, taa ta ñita'nda koñu nda'a tón cruz. ¹⁷ Vará miji yó ñivi na kándixa Jesucristo kuá'a ní kúu yó, ta ñii laá sita

va'a kúu ña xíxi ndi'i yó. Ñayó'o sáná'a ndí ndi'i mji yó ñii laá yíkí koñu Jesucristo kúu yó.

¹⁸ Va'a kani sinj ndó xa'a nañoo Israel. Nayó'o xixixi na ñii xiiña koñu ña nisoko na noo Ndios noo nama yii. Ta ndixa ña xixi na koñu yó'o sáná'a ña ndí ñii yóo na xí'in Ndios ta ta naki'in ña nisoko na, ta ñii yóo na xí'in natá'an na na xixi xí'in na koñu ña nisoko na noo Ndios. ¹⁹ Ta saá, ¿yukía kóni j kachí j xí'in to'on yó'o? On vása xijn j kachí j ndí nda ñii ñaidolo kúu ña ndáya'ví. Ni on vása xijn j kachí j ndí nda ñii ña sóko nivi noo ñaidolo kúu ña ndáya'ví. ²⁰ Ta saá ni, kóni j ña kundaa ini ndó ndí ña sóko nivi noo ñaidolo, ta ñayó'o, on sivi ña sóko na noo Ndios kúu ña. Ta ña sóko nivi noo ñaidolo, ndatán yóo ña sóko na noo ñanímá ndiva'a xa'a ña ñii koo na xí'in níma yó'o, saá yóo ña. Ta nda lo'o on xijn j ña ñii koo ndó xí'in ñanímá ndiva'a. ²¹ Ta saá tá xí'i ndó vino xa'a ña ñii koo ndó xí'in Jesucristo, tá mií saá tuku on vá'a ko'o ndó vino xa'a ña ñii koo ndó xí'in ñanímá ndiva'a. Ta ñii kiva saá, tá xixi ndó noo mesa Jesucristo, ta saá tuku on vá'a kuxu ndó noo mesa ñanímá ndiva'a. ²² On vá'a ke'é yó saá, kotó sasaa yó ini Jesucristo. ¿Án ndá xáni sinj yó kúu yó nivi na ndeé ka noo ra? Ó'on, nda lo'o on sivi saá.

To'on yó'o ká'an ndí ndi'i saá ña kisa ndivi yó xini ñó'o kuu ña xa'a ña kanóo síkón ñato'ó Ndios

²³ Ta sava ndó'ó káchí ndó saá: “Mji yó nivi na kándixa Jesucristo táku ndíka yó. Ta xa'a ñayó'o kómí yó ndayí kasa ndivi yó ndi'i ña kóni yó”, saá káchí ndó. Ta xini ñó'o kundaa ini ndó ndí ndi'i ña kúchiño yó ke'é yó on sivi xa'a ñava'a mji yó kúu ña. Ndixa táku ndíka yó yichi Jesucristo, ta saá ni, ndi'i ña kúchiño yó ke'é yó on sivi ña taxi chindeé tá'an yó ña va'a ka kua'no yó yichi Jesucristo kúu ndi'i ña.

²⁴ Ta ñii ñii mji yó, on vása va'a kuiti kundi'i ini yó ndukú

yó ndasaá va'a koo mji yó, ta xini ñó'ó si'na kundi'i ini yó ndukú yó ña va'a koo inká nivi.

²⁵ Ta saá va'a kuxu ndó ndi'i saá noo koñu ña síkó nivi noyá'vi, ta on kundi'i ini ndó án va'a kuxu ndó ña, án on vá'a kuxu ndó ña. ²⁶ Saá chi Ndios kúu taá ta kisa va'a ndi'i ña yóo ñoyívi yó'o, ta ndi'i ña yóo kuva'a, kuenda mji Ndios kúu ña.

²⁷ Ta saá tá nivi na on vása kándixa Jesucristo kána na ndó'ó kuxu ndó xí'in na, ta va'a kuxu ndó nda ndá ña taxi na kuxu ndó. Tá taxi na koñu kuxu ndó, ta on ndaka to'on ndó mí kee koñu yó'o. ²⁸ Ta saá ni, tá nivi yó'o ká'an na xí'in ndó, káchí na saá: “Koñu yó'o kúu ña nisoko nivi noo ñaidolo”, káchí na xí'in ndó, ta saá on kuxu ndó koñu yó'o, chi on vá'a ke'é ndó ña xáni sini nivi yó'o kúu ña on vá'a. ²⁹ Saá chi nivi yó'o, vará kana na ndó'ó ña kuxu ndó koñu xí'in na, mji na xáni sini na ndí ña on vá'a noo Ndios kúu ña kuxu ndó koñu ña nisoko nivi noo ñaidolo.

Ta saá ni, sava ndó'ó ndaka to'on ndó yi'i, kachí ndó saá: “Tá ndixa kúu yó nivi na táku ndíka yichi Jesucristo, ta, ¿ndachun taxi yó ndayí nda'a inká nivi ña ka'nda chiño na noo yó án va'a kuxu yó án on vá'a kuxu yó koñu ña nisoko nivi noo ñaidolo? ³⁰ Tá taxi yó ña táxa'vi ña'á nda'a Ndios xa'a ña kuxu yó, ta saá ¿án yóo ka ndayí kómí inká nivi ña kandiva'a na xí'in yó xa'a ña xíxi yó?”, saá kachí ndó ndaka to'on ndó yi'i. ³¹ Ta yi'i ndakuijn i ka'an i xí'in ndó ndí ña xini ñó'ó ní ka ke'é yó kúu ñayó'o: tá xí'i yó án xíxi yó án nda yu kúu inká ña ké'é yó, ta xini ñó'ó kasa ndivi yó ndi'i ñayó'o xa'a ña kanóo síkón ní ñato'ó Ndios. ³² Ta on vá'a koo yó ndátán yóo yuu ña káchí'i xa'a nivi ta náka na, án nivi najudío, án nivi na on sivi najudío, án nivi na kándixa Jesucristo kúu nayó'o. ³³ Ñayó'o kúu ña ké'é i, chi chíkaa ní i ndee xa'a ña ke'é i ña sakusij ini ndi'i nivi. Saá chi on vása kuiti ndí'i ini i ndukú i ña chindeé xí'in mji i, ta

yí'í ndíxa sí'na ndí'í ini í ndukú í ña chindeé í kuá'a ní inka nívi xa'a ña kandíxa na Jesucristo ta saá sakaku ra na.

11

¹ Ta ndó'ó, va'a ná kundikón ndó yichí í, ndatán yí'í va'a ndíkón í yichí Jesucristo.

To'on yó'o ká'an ndí kivi ña nákutá'an yó ña kisa ká'no yó Ndios, ta xí'in ñato'ó ní, xíní ñó'ó ke'é yó saá

² Nañani yó xí'in náki'va yó, vitin kisa ká'no í ndó'ó, chi ndí'í saá kivi náká'an ndó xa'a í, ta on vása ní-sandakoo ndó kisa ndivi ndó to'on ña xa saná'a í ndó'ó xa'a yichí Jesucristo. ³ Ta vitin va'a ná kundaa ini ndó to'on yó'o: Ndatán yóo siní nívi xí'in yíkí koñu na, saá yóo Jesucristo xí'in ñii ñii mii yó, nataa na kándíxa ra. Ta ñii ñii taa, ndatán yóo siní ñásí'í ra, saá yóo ra xí'in ñá. Ta Ndios, ndatán yóo siní Jesucristo saá yóo ra. ⁴ Ta kivi ká'an taa xí'in Ndios, án ká'an ndoso ra noo nívi to'on ña káku noo Níma Ndios, tá mii saá, on vá'a koo ña kundasi siní ra. Saá chi tá yóo ña ndási siní ra, ta ñayó'o sáná'a ña ndí on vása kisa to'ó ra siní ra. ⁵ Ta kivi ká'an ña'a xí'in Ndios, án ká'an ndoso ña noo nívi to'on ña káku noo Níma Ndios, tá mii saá, tá on vása yóo ña ndási siní ñá, ta ñayó'o sáná'a ña ndí on vása kisa to'ó ña siní ñá. Saá chi ñii ki'va ndatán kúka'an noo ña xí'in ña xátá yálá ña yisi siní ñá, saá yóo ña. ⁶ Ta saá, tá on vása yóo ña ndási siní ña'a kivi ká'an ña xí'in Ndios, án kivi ká'an ndoso ña noo nívi to'on ña káku noo Níma Ndios, ta, va'a ka ná ka'nda ndí'í ña yisi siní ñá! Ta saá ní, ña ñita'nda yisi siní ña'a, án ña nixatá yálá ña yisi siní ñá, kúu ña táxi kúka'an noo ñá. Ta saá va'a ná koo ña kundasi siní ñá. ⁷ Ta kivi ká'an taa xí'in Ndios, án ká'an ndoso ra to'on ña káku noo Níma Ndios, ta on vá'a koo ña kundasi siní ra. Saá chi, Ndios kisa va'a ra taa tanoó, ta ndí'í nataa sáná'a na ndasaá yóo Ndios, chi sáná'a na sava

ñalivi ká'no ña kúu mji Ndios. Ta Ndios xini ñó'ó ra yiki kándiká tanoó xa'a ña kisa va'a ra ña'a ñánoó. Ta saá ndi'i náña'a sáná'a ná sava ñalivi ká'no ña kúu mji taa. ⁸ Saá chi taa tanoó ñoyívi yó'o on vása ní-kixi ra tixin yiki koñu ñii ña'a. Ta ña'a ñánoó ñoyívi yó'o kuva'a ñá xí'in yiki koñu taa tanoó. ⁹ Ta on sivi xa'a ña'a kúu ña kisa va'a Ndios taa, ta xa'a taa kúu ña kisa va'a Ndios ña'a. ¹⁰ Ta xa'a ña ke'é Ndios saá, ta xa'a ña yoo naángel xito na, va'a ná koo ña kundasi sini náña'a xa'a ña saná'a ndi náña'a yó'o kómí ná ndayí ña ka'an ná xí'in Ndios ta ka'an ndoso ná noo niyi to'on ña kaku noo Nima Ndios. ¹¹ Ta saá ni, nataa ta náña'a, na kándixa Jesucristo, xini ñó'ó tá'an nayó'o. Saá chi tá on koó ña'a ní-kuva'a, ta on kivi koo taa, níkuu. Ta tá on koó taa ní-kuva'a, ta on kivi koo ña'a, níkuu. ¹² Vará Ndios kisa va'a ra ña'a ñánoó ñoyívi yó'o xí'in yiki kándiká taa tanoó ñoyívi yó'o, ta saá taa taovi xí'in ndi'i inka nataa kaku na tixin ña'a. Ta saá ni, ndi'i nataa xí'in ndi'i náña'a xí'in ndi'i ña yoo ñoyívi yó'o kúu ña kisa va'a Ndios.

¹³ Ta mji ndó, ¿yukía xani sini ndó? ¿Yu kuu ña va'a ke'é ña'a kivi ká'an ñá xí'in Ndios noo nákutá'an niyi xa'a ña kisa ká'no na Ndios? Tá on vása yoo ña ndási sini ña'a, ¿án xani sini ndó ndi ñava'a kuu ña ká'an ñá xí'in Ndios saá? ¹⁴ Ta, ¿án on ndixa yoo ña nákaa ini mji yó ña táxi kani sini yó ndi ña sákuka'an noo taa kúu ña nani ní yisi sini ra? ¹⁵ Ta, ¿án on ndixa yoo ña nákaa ini mji yó ña táxi kani sini yó ndi ña nani yisi sini ña'a kúu ñii ñava'a livi ña táxi ñato'ó ná? Saá chi Ndios san'i ra yisi sini ña'a xa'a ña nakasi ña sini ñá. ¹⁶ Ta saá ni, tá yoo sava ndó'ó na on vása yoo yu'ú xí'in to'on yó'o, ta saá yi'i ndákuiin i yu'u ndó, káchí i saá, ndi ndi'i ñoo noo xá'an i, noo nákutá'an niyi na kándixa Jesucristo ña kisa ká'no na Ndios, ta ndi'i náña'a xí'in nataa, ke'é na xí'in sini na ñii ki'va ndatán yoo ña sakán ndato'on i xí'in ndó'ó.

To'on yó'o ká'an ña xa'a ña on vá'a ké'é ñivi na kándixa Jesucristo kivi nákutá'an na

¹⁷ Ta vitin xa'a sava ña ké'é ndó'ó, on vása kúchiño i kasa ká'no i ndó'ó. Saá chi kivi nákutá'an ndó xa'a ña kisa ká'no ndó Ndios, ta sava ña ké'é ndó on vása chíndeé ña ndó'ó ña va'a ka kua'no ndó yichi Jesucristo. Ta nda víka, sava ña ké'é ndó yó'o kúu ña sátakué'e ini xí'in tá'an ndó. ¹⁸ Saá chi xa xini so'o i ndí kivi nákutá'an ndó xa'a ña kisa ká'no ndó Ndios, ta náta'vi tá'an ndó, ta náa ndó xí'in tá'an ndó. Ta xáni sinj i ndí sava to'on yó'o ña ká'an kuáchí ñivi xa'a ndó kúu to'on ndixa. ¹⁹ ¿Án xáni sinj ndó ndí ñava'a kúu ña náta'vi tá'an ndó? ¿Án xáni sinj ndó ndí xini ñó'ó koo ku'a ti'vi ndó, chi xí'in ñayó'o saná'a káxín ndó noo ñivi ndá ti'vi ndó'ó kúu ña kúsij ini Ndios xini ra? ¿On sivi saá! ²⁰ Saá chi xa'a ña on vása ñii yóo ndó xí'in natá'an ndó, sáná'a ndó ndí on sivi xí'in ña ndino'o ini ndó kúu ña xixi ndó sita va'a ta xí'i ndó vino xa'a ña náka'án ndó ndí Jesucristo ñixi'i ra xa'a kuachi ndó. ²¹ Saá chi kivi nákutá'an ndó, ta sava ndó'ó kama ní kixá'á ndó xixi ndó ndi'i ña ndiso ndó, ta on vása ndáti ndó xa'a ña nata'vi ndó ña ndiso ndó ña kuchiño kuxu inká ñivi na kándixa Jesucristo na nákutá'an xí'in ndó. Ta saá, sava ndó'ó ndeé ní xixi ndó ta ku'a ní xí'i ndó tãnda xini ndó, vará sava nañani yó xí'in náki'va yó, lo'o ní ñaxíxi ndiso na, ta kíndo na xí'in ña xí'i ka na soko. ²² ¿On vá'a ké'é ndó saá! ¿Án on ndixa yóo ve'e mji ndó noo kúchiño kíndo ndó kuxu ndó ta ko'o ndó? Saá chi xí'in ña on vása va'a ké'é ndó vitin, chíkaa ñino ndó ñato'ó ñivi na kándixa Jesucristo, ta sákuka'an ndó noo nañani yó xí'in náki'va yó na on vása kómí ña kuxu na. ¿Ndá to'on ka kúu ña kivi ka'an i xí'in ndó'ó, ñivi na ké'é ña on vá'a yó'o saá? ¿Án va'a kasa ká'no i ndó'ó xa'a ñayó'o? Ó'on, on vása kúchiño ké'é i saá.

*To'on yó'o ká'an ndasaá va'a ná ke'é nivi
kivi xíxi na sítá va'a ta xí'i na vino
xa'a ña náká'án na ña nixi'i Jesucristo xa'a kuachi na
(Mt. 26:26-29; Mr. 14:22-25; Lc. 22:14-20)*

²³ To'on ña náki'in i nda'a taJesús, Taa taKá'no noo yó, kúu ña xa ndato'on i xí'in ndó, káchí i saá: Si'na ka ña taJudas naxaxi ra taJesús nda'a nivi na saá ini xíni ña'á, ta mii ñoo yó'o saá taJesús tiin ra sítá va'a, ²⁴ ta taxi ra ña táxa'vi ña'á nda'a Ndios, ta tá'ví ra sítá va'a yó'o, ta nika'an ra xí'in nataa naxíka xí'in ra, káchí ra saá: “Naki'in ndó sítá va'a yó'o, ta kuxu ndó ña. Sítá va'a yó'o kúu yíkí koñu i ña taxi i xa'a ndó. Ñayó'o kuxu ndó xa'a ña naká'án ndó yi'i”, káchí taJesús xí'in na. ²⁵ Tá ndi'i xixi na sítá va'a yó'o, ta taJesús tiin ra copa ña ñó'o nduta vino, ta nika'an ra, káchí ra saá: “Nduta vino yó'o kúu nii i, ta xí'in nduta yó'o Ndios chíndú'u ra ñaxaá kíndoo ra xí'in nivi. Ta ndi'i saá yichi ña ko'o ndó nduta vino yó'o, ke'é ndó saá xa'a ña naká'án ndó yi'i”, káchí taJesús xí'in na. ²⁶ Ñakán kía ndi'i saá yichi ña xíxi yó sítá va'a ta xí'i yó vino, ta ña ké'é yó saá kúu ña ká'an ndoso yó ndí nixi'i Jesucristo xa'a kuachi yó. Ta ke'é yó saá tанда kivi ndikó Jesucristo ñoyívi yó'o.

*To'on yó'o ká'an ña ndí xí'in ñato'ó
ta xí'in ña ndino'o ini yó xíni ñó'ó kuxu yó sítá va'a
ta ko'o yó vino ña náká'án yó Jesucristo*

²⁷ Ñakán kía nda yu kúu nivi na xíxi sítá va'a ta xí'i na vino xa'a ña náká'án na Jesucristo, tá on sivi xí'in ña ndino'o to'ó ini na ké'é na saá, ta nivi yó'o nákuiso na kuachi. Saá chi xí'in ña on vása kísa to'ó na ña nixi'i Jesucristo nda'a tón cruz, nayó'o chíkaa nino na yíkí koñu ra ta chíkaa nino na nii ra. ²⁸ Ta saá tá kivi nákutá'an yó xa'a ña kuxu yó sítá va'a ta xa'a ña ko'o yó vino xa'a ña náká'án yó ndí Jesucristo nixi'i ra xa'a kuachi yó, ta ñii ñii mii yó xíni ñó'ó koto ndoso xí'in mii yó án ndixa yóo va'a

yó xí'in Ndios. ²⁹ Saá chi nda yu kúu nivi na xíxi sítá va'a ta xí'i na vino, tá on vása nákoní na ndí ñayó'o ká'an ña xa'a yíkí koñu Jesucristo, ta nivi yó'o naki'in na ña xo'vi na xa'a ña ké'é na saá. ³⁰ Ñakán kía yóo kua'a ní ndó'ó na xa ndeé ní ndó'ó xí'in kue'e, án vitá ní kóni ndó, tãnda sava natá'an ndó xa nixi'i na. ³¹ Ta saá ni, tá xí'in ña ndino'o ini yó koto ndoso xí'in mji yó án ndixa yóo va'a yó xí'in Ndios, ta saá on koni ñó'ó Ndios saxo'vi ra mji yó. ³² Ta saá ni, tá kivi Ndios saxo'vi ra mji yó, ta kúu ña xa'a ña sakuá'á yó sandakoo yó ña on vá'a ta xa'a ña sakuá'á yó ke'é yó ñava'a, koto ñii ki'va ndi'i xa'a yó xí'in nivi na ndíkon yichi on vá'a ñoyívi yó'o.

³³ Ta saá, nañani yó xí'in náki'va yó, ñayó'o kúu ña ndátó'on i xí'in ndó: Tá kivi nákutá'an ndó ta xíxi ndó xa'a ña náká'án ndó Jesucristo, ta kundati tá'an ndó, ta saá ñii káchí kuxu ndó xí'in tá'an ndó. ³⁴ Tá yóo ndó'ó na xí'i ní soko, ta on kúchiño ndó kundati ndó, ta va'a si'na kuxu lo'o ndó ve'e mji ndó. Ta saá tá nákutá'an ndó xa'a ña kuxu ndó xí'in natá'an ndó xa'a ña náká'án ndó Jesucristo, ta xí'in ñato'ó ke'é ndó saá. Ta saá on nakuiso ndó kuachi xa'a ña Ndios saxo'vi ra ndó'ó. Ta inka ka tondíni ña táku ndó, ndató'on i xí'in ndó xa'a ndi'i ñayó'o kivi xaa i koto i ndó'ó.

12

*Tó'on yó'o ká'an ña xa'a ndee va'a
ña sání'i Níma Ndios nivi na kándixa Jesucristo*

¹ Nañani yó xí'in náki'va yó, kóni i ña kundaa ini ndó xa'a ndee va'a ña sání'i Níma Ndios mji yó nivi na kándixa Jesucristo.

² Xíni ndó ndí kivi on ta'án kandixa ndó Jesucristo, ta ñandiva'a chu'u ña ndó'ó ña kisa to'ó ndó kua'a ní ñaidolo ña kúu ndios vatá, ña on vása kúchiño ka'an nda ñii to'on.

³ Ta saá kóni i ña kundaa ini ndó ndí nda ñii nivi na ká'an

xí'in ndee Níma Ndios on kúchiño na ka'an na, kachí na saá: “¡Ná kuu Jesucristo taa ta ndiso chí'ña!” Ta nivi na on vása kómí Níma Ndios, ta nda ñii nayó'o on kúchiño na kachí na xí'in ña ndino'o ini na: “Jesucristo kúu Taa taKá'no noo yi'i ta noo ndi'i ña yóo”, kachí na.

⁴ Ta kóni i ña kundaa ini ndó ndí yóo ku'a ní noo ndee va'a ña sání'i Níma Ndios nivi na kándixa Jesucristo, vará ndi'i ndee yó'o káku ña noo ñii laá Níma Ndios kuiti. ⁵ Vará yóo ku'a ní noo chíño kísa ndivi yó ña kísa chíño yó noo Jesucristo, ta saá ni, ñii laá mii Jesucristo, Taa taKá'no noo yó, kúu taa ta kísa chíño yó noo. ⁶ Ta yóo ku'a ní noo chíño ña ké'é Ndios xí'in yó, ta ñii laá Ndios kúu taa ta kísa ndivi chíño ra ini ñii ñii yó. ⁷ Ta nda'a ñii ñii mii yó nivi na kándixa Jesucristo, Níma Ndios sání'i ña ndee va'a ta ndi'i ndee va'a yó'o kúu xa'a ña chindeé tá'an yó. ⁸ Ta Níma Ndios sání'i ña nda'a sava yó ndee ña kúchiño yó ka'an yó to'on ndíchí ña káku noo Níma Ndios. Ta sání'i ña nda'a sava yó ndee ña kúchiño yó kónó kundaa ini yó ñandaa Ndios. ⁹ Ta sání'i ña nda'a sava yó ndee va'a ña ndaa ní ini yó Ndios. Ta sání'i ña nda'a sava yó ndee ña kúchiño yó sandúva'a yó nivi na kómí ndi'i noo kue'e. ¹⁰ Ta sání'i ña nda'a sava yó ndee ña ké'é yó ñava'a ná'no ña táxi naka'nda ní ini nivi. Ta sání'i ña nda'a sava yó ndee ña ká'an ndoso yó to'on ña káku noo Níma Ndios. Ta sání'i ña nda'a sava yó ndee ña nákoní yó án ndixa to'on ña ká'an nivi káku ña noo Níma Ndios, án káku ña noo inka nima. Ta sání'i ña nda'a sava yó ndee ña kúchiño yó ka'an yó inka noo to'on ña on vása ní-saku'á yó. Ta sání'i ña nda'a sava yó ndee ña nándaxin yó yu kúu ña kóni kachí inka noo to'on yó'o. ¹¹ Ta ñii laá Níma Ndios kúu noo káku ndi'i ndee va'a yó'o. Ta ñii ki'va ndatán yóo ña chíkaa ini mii Níma Ndios sání'i ña, saá yóo ndee va'a sání'i ña ñii ñii mii yó, nivi na kándixa Jesucristo.

¹² Yóo kuá'a ní xiiña kómí yíkí koñu ñii ñivi. Ta ndatán yóo kuá'a ní xiiña ña kómí yíkí koñu ñii ñivi, saá yóo mii yó ñivi na kándixa Jesucristo. Vará kuá'a ní ñivi kúu yó, ta ndatán yóo ñii laá yíkí koñu Jesucristo, saá yóo yó xí'in ra.

¹³ Saá chi sava yó kúu najudío, ta sava yó on sivi najudío kúu, sava yó kúu naesclavo, ta sava yó on sivi naesclavo kúu, ta ndi'i mii yó ñivi na kándixa Jesucristo chichi yó xí'in ñii laá Níma Ndios, ta nduu yó ñii yíkí koñu Jesucristo kuiti, chi Ndios taxi ra ñii laá Níma ra ña táku ña ini ñii ñii yó.

¹⁴ Ta on sivi ñii laá xiiña kómí yíkí koñu yó, ta kuá'a ní xiiña kómí ña. ¹⁵ Ta ñii xiiña yíkí koñu yó ña kúu xa'a yó, tá ñayó'o ná kachí ña saá: “Yí'i on sivi nda'a ñivi kúu i, ñakán on vása kúu i ñii xiiña yíkí koñu ñivi”, kachí xa'a yó, ta to'on ña ka'an xa'a yó saá, on taxi ña ña sandakoo xa'a yó kúu ña ñii xiiña yíkí koñu yó. ¹⁶ Ta ñii ki'va saá, tá ña kúu so'o yó ná kachí ña saá: “On sivi nduchu noo ñivi kúu i, ñakán on vása kúu i ñii xiiña yíkí koñu ñivi”, kachí so'o yó, ta to'on ña ka'an so'o yó saá, on taxi ña ña sandakoo so'o yó kúu ña ñii xiiña yíkí koñu yó. ¹⁷ Saá chi tá ndi'i yíkí koñu yó kuu ña nina nduchu noo kuiti, níkúu, ta on kuchiño koni so'o yó. Tá ndi'i yíkí koñu yó kuu ña nina so'o kuiti, níkúu, ta on kuchiño ta'mi yó. ¹⁸ Ta Ndios chinóo ra nda mí koo ñii ñii xiiña yíkí koñu yó, ta ndatán yóo ña chikaá ini ra ña va'a koo ñii ñii xiiña, saá yóo ña. ¹⁹ Chi tá ndi'i yíkí koñu yó ní xikuu ña ñii laá noo xiiña kuiti, níkúu, ta saá on sivi ndino'o yíkí koñu ñivi kuu ña. ²⁰ Xí'in to'on yó'o kúndaá ini yó ndí vará yóo kuá'a ní xiiña kómí yíkí koñu yó, ta ñii laá kúu yíkí koñu yó.

²¹ Ta saá nduchu noo yó on vása kúchiño ka'an ña xí'in nda'a yó, kachí ña saá: “On vása xini ñó'ó i yó'ó, nda'a”, kachí ña. Ni sivi yó on vása kúchiño ka'an ña xí'in xa'a yó, kachí ña saá: “On vása xini ñó'ó i yó'ó, xa'a”, kachí ña.

²² Nda víka, yoo sava xiiña yíkí koñu yó ña xáni sɪnɪ yó kúu ña vitá ní, ta saá ni, ña xínɪ ñó'ó ní ka noo yó kúu ña. ²³ Ta yoo sava xiiña yíkí koñu yó ña xáni sɪnɪ yó ndí lo'o ní ñato'ó ndíso ña, ta saá ni, viví ní sákundixin yó xiiña yó'o. Ta xiiña yíkí koñu yó ña kúu ña on vá'a koto nɪvi, táxi yó ñato'ó ní nda'a ñayó'o, chi viví nákasɪ yó ña xí'in tikoto. ²⁴ Ta inka xiiña yíkí koñu yó ña kúu ña táxi yó koto nɪvi, ta on vása ndí'i ní ini yó kundaa yó ña. Saá yoo ña, chi chɪndú'u Ndios ndí xiiña yíkí koñu yó ña on vá'a koto nɪvi, ñayó'o náki'in ka ña ñato'ó noo inka xiiña yíkí koñu yó. ²⁵ Saá ke'é Ndios xí'in yó xa'a ña ndi'i xiiña yíkí koñu yó on nata'vi tá'an ña, ta ñii yíkí koñu kuu ña. Ta Ndios kóni ra ndí ñii ñii xiiña yíkí koñu yó kundi'i ini ña xa'a tá'an ña. ²⁶ Ta saá tá xó'vi ñii xiiña yíkí koñu yó, ta ndí'i inka xiiña yíkí koñu yó ñii káchí xó'vi ña xí'in ñayó'o. Tá ñii xiiña yíkí koñu yó náki'in ña ñato'ó, ta saá ndi'i xiiña yíkí koñu yó ñii káchí kúsɪj ini ña xí'in ñayó'o.

²⁷ To'on yó'o sáná'a ña ndatán yoo mɪj yó nɪvi na kándixa Jesucristo, chi ndatán yoo yíkí koñu Jesucristo, saá yoo yó xí'in ra, chi ñii ñii yó ndatán yoo ñii ñii xiiña yíkí koñu ra, saá yoo yó. ²⁸ Ta Ndios sakuiso chiño ra ñii ñii mɪj yó nɪvi na kándixa Jesucristo chiño ña xínɪ ñó'ó kasa ndivi yó. Chiño noo ña sakuiso chiño ra kúu ndí sava yó kúu yó naapóstol. Chiño ovɪ ña sakuiso chiño ra kúu ndí sava yó kúu yó naprofeta na ká'an ndoso noo nɪvi to'on ña káku noo Níma Ndios. Chiño unɪ ña sakuiso chiño ra kúu ndí sava yó kúu yó namaestro na sáná'a to'on ra nɪvi. Ta saá tuku Ndios saní'i ra ndee va'a nda'a sava yó ña kúchiño yó ke'é yó ñava'a ná'no ña táxi naka'nda ní ini nɪvi koto na. Ta saní'i ra ndee va'a nda'a sava yó ña kúchiño yó sandúva'a yó nɪvi na ndee ní ndó'o xí'in kue'e. Ta saní'i ra ndee va'a nda'a sava yó ña viví chindee yó natá'an yó. Ta saní'i ra ndee va'a nda'a sava yó ña kúchiño yó viví kuiso

chiño yó xí'in n̄ivi. Ta saní'i ra ndee va'a nda'a sava yó ña kúchiño yó ka'an yó inkā n̄oo to'on ña on vása ní-sakuá'á yó. ²⁹ Ta saá on s̄iví ndi'i m̄ijí yó kúu naapóstol, ta ni on s̄iví ndi'i m̄ijí yó kúu naprofeta, ta ni on s̄iví ndi'i m̄ijí yó kúu namaestro, ta ni on s̄iví ndi'i m̄ijí yó kúu na kómí ndee Ndios ña kúchiño yó ke'é yó ñava'a ná'no ña táxi naka'nda ní ini n̄ivi koto na. ³⁰ Ta on s̄iví ndi'i m̄ijí yó kómí yó ndee Ndios ña kúchiño yó sandúva'a yó n̄ivi na ndee ndó'o, ni on s̄iví ndi'i m̄ijí yó kúu na kómí ndee ña kúchiño yó ka'an yó inkā n̄oo to'on ña on vása ní-sakuá'á yó, ni on s̄iví ndi'i m̄ijí yó kúu n̄ivi na kómí ndee ña kúchiño yó nandaxin yó ña kóni kachí inkā n̄oo to'on yó'o. ³¹ Ta saá va'a ndukú ndó n̄oo Ndios ña taxi ra naki'in ndó kuá'a ndee ña va'a ní ka. Ta vitin yi'i saná'a i ndó'ó yichí ña xíní ñó'ó kundik̄on ndó, chi ña va'a ní ka n̄oo ndi'i yichí kúu yichí yó'o.

13

Ña kí'vi ini yó xíni yó n̄ivi kúu yichí ña va'a ní ka n̄oo ndi'i yichí ña kúchiño kundik̄on n̄ivi

¹ Ta vará kuchiño ka'an i ndi'i n̄oo to'on ña ká'an n̄ivi án to'on ña ká'an naángel, ta saá ni, tá on vása kí'vi ini i xíni i n̄ivi, ta saá ndatán yóo ñii kaa tá'yá ña on vása livi ndusu kómí, án ndatán yóo ñii kaa ña laxan ní ká'a yu'u, saá yóo i. ² Ta vará kukomí i ndee va'a ña saní'i Níma Ndios yi'i ña ká'an ndoso i n̄oo n̄ivi to'on ña káku n̄oo Níma Ndios, án vará kukomí i ndee va'a ña kúndaá ini i ndi'i ña chitóni Ndios ña n̄ixiyo se'é si'na n̄oo n̄ivi, án vará kukomí i ndee va'a ña kónó kúndaá ini i ndi'i ñandaá, án vará kunakaa ini i ña ndee ní ndáa ini i Ndios, anda kúchiño sakanda i yuku ko'on ña inkā xiiña, ta saá ni, tá on vása kí'vi ini i xíni i n̄ivi, ta nda lo'o on vása ndáya'ví i. ³ Ta vará saní'i i ndi'i ña kómí i nda'a n̄ivi nandá'ví, án vará taxi xí'in m̄ijí i

ña ka'mi na yíkí koñu i xí'in ño'ò xíxi, ta saá ni, ta on vása kí'vi ini i xíni i ñivi, ta on vása ndáya'ví ña ke'é i saá.

⁴ Ñivi na kí'vi ini xíni inka ñivi, ñivi yó'o kúu na va'a ká'no ini, ta ké'é na ñava'a ña chíndeé inka ñivi. Ta on koó ñakuíni yóo ini na, ta nda lo'o on sívi na ña'a ini kúu na, ta ni nda lo'o on vása kisa ká'no xí'in mji na. ⁵ Ñivi na ndino'o kí'vi ini xíni inka ñivi, nayó'o kúu ñivi na kómí ñato'ó, ta on sívi ñivi na ndasaá kuiti ndí'i ini xa'a mji kúu na, ni on sívi ñivi na kama ní sásaá ini mji kúu na, ta ni on sívi ñivi na on xiin sandakoo ña sáa ini xíni inka ñivi kúu na. ⁶ Ni on vása kúsij ini na xíni na ña on vá'a ké'é inka ñivi xí'in tá'an na, ta ndixa kúsij ini na xíni na ndi'i ñivi na ké'é ñandaá. ⁷ Ñivi na kí'vi ini xíni inka ñivi, saá yóo na: Kúndeé ini na xíni na inka ñivi, ta kándixa na to'on ña ká'an nata'an na xí'in na, ta ndáti na ta ndaa ini na ndí inka ñivi ke'é na ñava'a, ta on vása sándakoo na ña kí'vi ini na xíni na inka ñivi, vará xíni ñó'ó kúndeé ini na xí'in ña on vá'a ké'é nayó'o.

⁸ Ña kí'vi ini yó xíni yó ñivi nda ñii kivi on ndi'i xa'a ñayó'o. Ta saá ni, yóo sava ndee va'a ña ñii kivi ña vaxi on vása koni ñó'ó ka ña, ta ya'a ndi'i ña. Ta saá ñii kivi ña vaxi on koni ñó'ó ka ndee va'a ña ká'an ndoso yó noo ñivi to'on ña káku noo Níma Ndios. Ta ñii kivi ña vaxi on koni ñó'ó ka ndee va'a ña ká'an yó inka noo to'on ña on vása ní-sakuá'á yó. Ta saá tuku ñii kivi ña vaxi on koni ñó'ó ka ndee va'a ña kónó kúndaá ini yó ñandaá ña ñixiyo se'é. ⁹ Saá chi vitin on vása kónó kúndaá ini yó ñandaá Ndios, ta ndasaá kuiti lo'o kúu ña xíni yó vitin. Tānda vitin to'on ña káku noo Níma Ndios ña ká'an ndoso yó noo ñivi, kúmanj ka ña xino ní ndi'i ña chitóni Ndios taxi ra nda'a yó. ¹⁰ Ta ñii kivi vaxi tá kixaa ña xino ndi'i ña ndixa ndino'o, ta kivi yó'o on vása koni ñó'ó ka yó ña on ta'an xino ndino'o.

¹¹ Saá chi ndatán yóo ña vaxi kua'no ñii talo'o, ta ñii kivi tondaá ra nduu ra taá taká'no, saá yóo mji yó ñivi na

kándixa Jesucristo. Ta kivi xikuu i talo'o, ta saá xika'an i ndatán ká'an talo'o, ta xixani sini i ndatán xani sini talo'o. Ta saá tá nitondaa i nduu i ñii taa taká'no, ta sandakoo i kélé i ndatán kélé ñii talo'o. ¹² Ta yoo inka to'on ña ndato'on i xí'in ndó xa'a ña saná'a i ndó'ó ndasaá koo ña kivi vaxi. Vitin on vása kúchiño yó kundaa va'a ini yó xa'a ndi'i ñava'a ña chitóni Ndios, chi ndatán yóo niyi na xíto noo mii noo yutátá ta xa kua'an kuxána káa, saá yoo mii yó vitin. Ta ndixa kixaa ñii kivi ña nakutá'an yó xí'in Ndios ta koni káxín yó noo ra. Ta kivi saá tondaa yó koni ndino'o yó Ndios, ñii ki'va ndatán Ndios xa xíni ndino'o ra mii yó. ¹³ Yoo uni kúu ñava'a ña yoo xí'in yó ndi'i saá kivi. Yoo ña ndaa ndino'o ini yó Ndios, yoo ña ndáti yó ndaa ini yó ndi Ndios kasa ndivi ra ña kindoo ra xí'in yó, ta yoo ña kí'vi ini yó xíni yó niyi. Ta ña ndáya'ví ní ka noo ña uni ñava'a yó'o saá, kúu ña kí'vi ini yó xíni yó niyi.

14

To'on yó'o ká'an ndí ndee va'a ña ká'an ndoso yó to'on ña káku noo Níma Ndios kúu ña xíni ñó'ó ní

¹ Va'a ná chikaa ndó ndee ña kuki'vi ini ndó koni tá'an ndó. Ta va'a xí'in ña ndino'o ini ndó ná ndukú ndó noo Níma Ndios ña saní'i ña ndó'ó ndi'i noo ndee va'a ña káku noo ña. Ta ndee va'a ña xíni ñó'ó ní ka ndukú ndó kúu ndee ña ka'an ndoso ndó noo niyi to'on ña káku noo Níma Ndios. ² Saá chi tá kómí ndó ndee va'a ña saní'i Níma Ndios ndó'ó ña kúchiño ka'an ndó inka noo to'on ña on vása ní-saku'á ndó, ta kuiti xí'in Ndios ká'an ndó to'on yó'o, ta niyi on vása kúndaa ini na to'on ká'an ndó. Saá chi Níma Ndios táxi ña ndí ká'an ndó to'on ña ñó'o se'é noo niyi. ³ Ta tá kómí ndó ndee va'a ña saní'i Níma Ndios ña ká'an ndoso ndó noo niyi to'on ña káku noo Níma Ndios, ta xí'in ña ká'an ndoso ndó to'on yó'o, chindee ndó niyi xa'a ña viví kua'no na yichi Jesucristo, ta chíkaa ndó ndee ini niyi

yó'o ña kútu kundikōn na yichi yó'o, ta ndása siji ndó ini ñivi yó'o ñoo ña yo'vi xó'vi na. ⁴ Tá kómí ndó ndee va'a ña saní'i Níma Ndios ndó'ó ña ká'an ndó inka ñoo to'on ña on vása ní-sakuá'á ndó, ta saá ña ká'an ndó to'on yó'o ndasaá kuiti chindeé xí'in mji ndó ña vivii ka kua'no ndó yichi Jesucristo. Ta saá ni, tá kómí ndó ndee va'a ña saní'i Níma Ndios ndó'ó ña ká'an ndoso ndó ñoo ñivi to'on ña káku ñoo Níma Ndios, ta saá ña ká'an ndó to'on yó'o chindeé ña nañani yó xí'in náki'va yó ña kua'no ka na yichi Jesucristo.

⁵ Yi'i kóni i ña ñii ñii ndó'ó kukomí ndó ndee va'a ña saní'i Níma Ndios ndó'ó ña kuchiño ka'an ndó inka ñoo to'on ña on vása ní-sakuá'á ndó, ta ña ndixa kóni ní ka i kúu ña kukomí ndó ndee va'a ña kuchiño ka'an ndoso ndó ñoo ñivi to'on ña káku ñoo Níma Ndios. Saá chi ndee va'a yó'o kúu ña ndáya'ví ní ka xa'a ña chindeé ña nañani yó xí'in náki'va yó ña va'a kua'no na yichi Jesucristo. Saá chi tá ká'an yó inka ñoo to'on ña on vása ní-sakuá'á yó, ta tá on koó ñivi na kómí ndee va'a ña nandaxin na yukía kóni kachí to'on yó'o, ta to'on yó'o ña ká'an yó on chindeé ña inka ñivi na kándixa Jesucristo. ⁶ Ta saá, nañani yó xí'in náki'va yó, tá xa'a i ñoo ndó tá ka'an i xí'in ndó inka ñoo to'on ña on vása kúnda'a ini ndó, ta nda lo'o on vása ndáya'ví to'on yó'o ñoo ndó. Ta ña ndáya'ví ka ñoo ndó'ó kúu ña nandaxin i ñoo ndó to'on ña sanatívi Níma Ndios ñoo i, án ka'an i xí'in ndó'ó xa'a ña kónó kúnda'a ini ndó ñanda'a Ndios, án ndato'on i xí'in ndó'ó to'on ña káku ñoo Níma Ndios, án ndato'on i xí'in ndó to'on ña va'a sán'a xa'a yichi Jesucristo.

⁷ Saá chi kúnda'a ini yó ndí tá yóo ñivi na on vása káxín tívi tilalí, án on vása káxín sáká'a na arpa, ta ñivi na xíni so'o ñayó'o on vása kúnda'a ini na ndá yaa kúu ña xíni so'o na. ⁸ Ta ñii ki'va saá, tá on vása ndá'yi káxín tón trompeta tón kána ñivi ná kani tá'an ñoo yóo kuachi, ta saá on kuchiño kúnda'a ini ñivi ndí xíni ñó'ó kee na ko'on

na nakutá'an na xa'a ña kani tá'an na ñoo yoo kuachi. ⁹ To'on yó'o sáná'a ña mii yó xa'a ndee va'a ña kómí sava yó ña ká'an yó to'on ña on vása ní-sakuá'á yó. Saá chi tá ká'an yó inka ñoo to'on ña on vása kúndaá ini ñivi na xini so'o to'on yó'o, ta ndátan yoo to'on ña ká'an yó ndasaá kuiti ñoo tachi, saá yoo ña. ¹⁰ Ndixa yoo ku'a ní ñoo to'on ñoyívi yó'o, ta ndi'i saá ñoo to'on yó'o ñii ñii ña ndát'o'on káxín xí'in ñivi na kúndaá ini ña'á. ¹¹ Ta saá ni, tá on vása kúndaá ini i to'on ña ká'an ñivi, ta saá ndátan yoo ñii taa ta ñoo xíká ta ká'an inka ñoo to'on saá yoo i xí'in ñivi yó'o, ta ñivi yó'o ndátan yoo ñivi na ñoo xíká saá yoo na xí'in i. ¹² Ta saá ndó'ó, ñivi na kóni kukomí ku'a ndee va'a ña sání'i Níma Ndios, va'a chikaá ndó ndee ndukú ndó ñoo Níma Ndios ña sání'i ña ndó'ó ndee va'a ña chindeé ña nañani yó xí'in náki'va yó ña va'a ka kua'no na yichi Jesucristo.

¹³ Ta saá ndi'i ñivi na kómí ndee va'a ña ká'an na inka ñoo to'on ña on vása ní-sakuá'á na, ñivi yó'o xini ñó'ó tuku ndukú na ñoo Níma Ndios ña sání'i ña ndee va'a nda'a na ña kuchiño nandaxin na to'on yó'o. ¹⁴ Ta yi'i, tá ká'an i xí'in Ndios inka ñoo to'on ña on vása ní-sakuá'á i, ta ndixa xí'in ndasaá kuiti níma i ká'an i xí'in ra, ta vará on vása kúndaá ini i to'on ña ká'an i. ¹⁵ Ta saá, ¿yu kúu ñava'a ke'é i? Tá ká'an i xí'in Ndios, ta va'a ná ka'an níma i to'on ña on vása ní-sakuá'á i, ni on vása kúndaá ini i. Ta saá tuku va'a ná ka'an i xí'in Ndios to'on ña kúu ña kúndaá ini i. Ta ñii ki'va saá, tá xíta i yaa ña kása ká'no i Ndios, ta va'a ná kata níma i yaa yó'o xí'in to'on ña on vása ní-sakuá'á i, ni on vása kúndaá ini i. Ta saá tuku va'a ná kata i yaa xí'in to'on ña kúu ña kúndaá ini i. ¹⁶ Ta ñii ki'va saá mii ndó, tá kása ká'no ndó Ndios xí'in to'on ña ndasaá kuiti níma ndó ká'an xí'in ra, ta ñivi na on vása kúndaá ini to'on ña ká'an ndó, ñivi yó'o on kuchiño ñii káchí xí'in ndó kasa ká'no na Ndios, kivi ká'an ndó táxi ndó ña táxa'vi ña'á nda'a ra.

¹⁷ Vará to'on yó'o ña ká'an ndó ña on vása ní-sakuá'á ndó kúu to'on va'a ña ndixa táxi ña táxa'vi ña'á nda'a Ndios, ta to'on yó'o on vása chindeé ña nivi ña kua'no ka na yichi Jesucristo, chi on vása kúnda'a ini na to'on ña ndasaá kuiti níma ndó ká'an xí'in Ndios. ¹⁸ Ta yi'i, táxi i ña táxa'vi nda'a Ndios chi saní'i ra yi'i ndee va'a ña ká'an i to'on ña on vása ní-sakuá'á i, ta kua'a ní ka yichi noo ndi'i ndó'ó ká'an i to'on yó'o xí'in Ndios. ¹⁹ Ta saá ni, tá kivi nákutá'an i xí'in nivi na kándixa Jesucristo xa'a ña kisa ká'no ndi Ndios, ta kusii ní ka ini i ña ka'an i vará o'on to'on ña kúchiño kúnda'a ini nivi na xini so'o ña, noo ña ka'an i uxu mil to'on ña nda lo'o on vása kúnda'a ini nivi xini so'o na.

²⁰ Ndó'ó nivi na kándixa Jesucristo, va'a ná koo ndó ndatán yóo naválí na on ta'an sakuá'á ke'é kua'a ní ña on vá'a, ta saá ni, on kani sini ka ndó ndatán xáni sini naválí yó'o. Saá chi xini ñó'ó kani sini ndó ndatán xáni sini nivi ná'no na xa viví xa'no yichi Jesucristo. ²¹ Noo ñii xiiña to'on Ndios ña nita na xina'á, Ndios kachí ra saá: “Ñii kivi ña vaxi, xí'in inká noo to'on ña ká'an nivi na ñoo xíká ka'an i xí'in nivi ñaño i, ta koni ñó'ó i yu'u nivi na táku ñoo xíká xa'a ña ka'an i xí'in ñaño i. Ta saá ni, ñaño i on kua'a na chika so'o na to'on ña ka'an i xí'in na”, saá kachí Ndios. ²² Ta saá kúnda'a ini yó ndí tá kómí yó ndee va'a ña ká'an yó inká noo to'on ña on vása ní-sakuá'á yó, ta ñayó'o on sivi seña ña sáná'a noo nivi na kándixa Jesucristo kúu ña, ta ndee va'a yó'o kúu seña ña sáná'a noo nivi na on xijin kándixa Jesucristo ndí ta tandee ní kúu Ndios. Ta ndee va'a ña kúchiño ka'an ndoso yó noo nivi to'on ña káku noo Níma Ndios, ñayó'o kúu xa'a ña chindeé ña nivi na kándixa Jesucristo, ta on sivi xa'a ña chindeé ña nivi na on vása kándixa Jesucristo kúu ña. ²³ Ta saá ni, ndó'ó, nivi na kándixa Jesucristo, kivi nákutá'an ndó ña kisa ká'no ndó Ndios, tá kixa nivi na on ta'an kúnda'a ini xa'a yichi Jesucristo, án kixa nivi na on vása kándixa Jesucristo, ta

nayó'o xínj so'o na to'on ña xa sín sín noo ká'an ñii ñii ndó, ta nayó'o on vása kúndaḡ ini na to'on yó'o, ¿án on ndixa xáni sinj nivi yó'o ndí nasána kúu ndi'i ndó'ó? ²⁴ Ta saá ni, kivi nákutá'an ndó'ó, nivi na kándixa Jesucristo, ña kisa ká'no ndó Ndios, ta ká'an ndoso ndó to'on ña káku noo Níma Ndios, ta saá tá kixaḡ nivi na on ta'án kundaḡ ini xa'a yichj Jesucristo, án nivi na on vása kándixa ra, ta saá to'on Ndios yó'o xito ndoso ña níma nivi yó'o, ta chindeé ña na xa'a ña kundaḡ ini na ndí na ndíso kuachi kúu na. ²⁵ Tá xínj so'o na to'on Ndios ña ká'an ndó xí'in na, ta saá Ndios sanativi ra noo na ndi'i ña ñó'o se'é níma na. Ta saá kuxítí na xa'a ña kasa to'ó na Ndios, ta ka'an na xí'in ndó, kachí na saá: “Ndixa Ndios yóo ra xí'in ndó'ó”, kachí na xí'in ndó.

To'on yó'o ká'an ña

ndasaá va'a kasa ká'no yó Ndios kivi nákutá'an yó

²⁶ Nañani yó xí'in náki'va yó, kivi nákutá'an ndó ña kisa ká'no ndó Ndios, saá va'a ke'é ndó: Lo'o ndó'ó kata ndó yaa ña kasa ká'no ndó Ndios, ta lo'o ndó'ó saná'a ndó xa'a yichj Jesucristo, ta lo'o ndó'ó ndato'on ndó xa'a ña sánativi Ndios noo ndó, ta lo'o ndó'ó ka'an ndó inkḡ noo to'on ña on vása ní-sakuá'á ndó, ta lo'o ndó'ó nandaxin ndó ña kóni kachí to'on yó'o. Ta ndi'i ña ké'é ndó saá xínj ñó'ó kuu ña ña chindeé nivi na kándixa Jesucristo ña kua'no ka na yichj ra. ²⁷ Ta xa'a ñayó'o, tá kómí ndó ndee va'a ña saní'i Níma Ndios ndó'ó ña táxi ka'an ndó inkḡ to'on ña on vása ní-sakuá'á ndó, ta saá ñii ñii ndó ka'an, ta ndasaá kuiti ndḡ ovi ndó anda unj ndó ka'an. Ta xínj ñó'ó koo nivi na kómí ndee va'a ña nandaxin na yukía kóni kachí to'on ña ká'an ndó. ²⁸ Tá on koó nivi na kúchiño nandaxin yu kúu ña kóni kachí to'on ña ká'an ndó, ta saá va'a ka ná on ka'an ndó to'on yó'o noo nivi kivi nákutá'an ndó xa'a ña kisa ká'no ndó Ndios, ta ndasaá kuiti ka'an ndó to'on yó'o xí'in Ndios noo on koó nivi.

²⁹ Ta ndó'ó naprofeta, na kómí ndee va'a ña ká'an ndoso ndó to'on ña káku ñoo Níma Ndios, va'a ndasaá kuiti nda ovi anda uní ndó'ó ka'an ndoso ndó to'on Ndios yó'o ñoo ñivi kivi nákutá'an ndó ña kisa ká'no ndó Ndios. Ta ndó'ó, ñivi na xini so'o to'on ña ká'an naprofeta, xini ñó'ó kani va'a siní ndó xa'a to'on yó'o, án ndixa to'on Ndios kúu ña, án on sivi to'on Ndios kúu ña. ³⁰ Tá ñíndichi ñii ndó'ó ká'an ndoso ndó to'on ña káku ñoo Níma Ndios, tá mií saá inká ndó'ó náki'in ndó to'on ña sanativi Ndios ñoo ndó, ta saá, va'a ná on ka'an ka ta ñíndichi, ta ná taxi ra ña koni so'o ndi'i ñivi to'on ña sakán sanativi Ndios. ³¹ Ta ndó'ó na kómí ndee va'a ña ká'an ndoso ndó ñoo ñivi to'on ña káku ñoo Níma Ndios, ta va'a ñii ñii ndó ya'a ndó ka'an ndó. Ta saá ndi'i ñivi na nákutá'an ña kisa ká'no na Ndios, sakuá'á na to'on Ndios yó'o ta chikaá ña ndee ini na. ³² Ndó'ó na kúu naprofeta na kómí ndee va'a ña ká'an ndoso ndó ñoo ñivi to'on ña káku ñoo Níma Ndios, ndó'ó kúchiño ndó ka'nda chiño ndó ñoo yu'u ndó ña chikaá ini ndó ama va'a ndato'on ndó to'on yó'o ñoo ñivi. ³³ Saá chi kivi ña nákutá'an yó ña kisa ká'no yó Ndios, on vása kúsi ini Ndios ña ñii síso ká'an ndi'i yó, ta nda ñii ñivi on vása kúndaá ini na ña xini so'o na. Ta nda víka, Ndios kúsi ini ra ndí nákutá'an yó xí'in ñato'ó ní ini yó ta viví kisa ká'no yó ra.

Ta xa'a ñayó'o, ndi'i mii yó ñivi na kándixa Jesucristo, tá kivi nákutá'an yó ñii ñii ñoo xa'a ña kisa ká'no yó Ndios, ³⁴ ta náña'a ná nákutá'an yó'o, xini ñó'ó tásin koo yu'u ná. Saá chi náña'a xini ñó'ó kasa ninó xí'in mii ná, ñii ki'va ndatán yóo ña xá'nda chiño ndayí ña kisa to'ó yó. ³⁵ Tá yóo ña kóni náña'a sakuá'á ná, ta va'a kundati ná tанда naxaa ná ve'e ná, ta saá va'a ndaka to'on ná yii ná. Saá chi ña sákuka'an xí'in mii ná kúu ña ká'an náña'a yó'o ñoo ñivi na nákutá'an xa'a ña kisa ká'no na Ndios.

³⁶ Ta ndó'ó, on vá'a kuña'a ini ndó, chi xini ñó'ó naká'an

ndó ndí on sivi ndó'ó kúu nanoo naki'in to'on Ndios, ni on sivi ndasaá kuiti ndó'ó kúu na taxi Ndios to'on ra nda'a. ³⁷ Ta ndó'ó na xáni siní ndí Níma Ndios saní'i ña ndee va'a nda'a ndó ña kúchiño ndó ka'an ndoso ndó noo nivi to'on ña káku noo Níma Ndios, ¿án xáni siní ndó ndí chútú ní ini ndó xí'in Níma Ndios?, ta saá xini ñó'ó nakoni ndó ndí to'on ña ndát'o'on i xí'in ndó kúu to'on ña xá'nda chiño mii Jesucristo, Taa taKá'no noo yó. ³⁸ Tá yóo sava ndó'ó na on xijn chikaa so'o to'on yó'o ña ndát'o'on i xí'in ndó, ta inká ndó'ó, va'a ná on chikaa so'o ndó to'on nivi na on xijn chikaa so'o to'on i.

³⁹ Ta saá, nañani yó xí'in náki'va yó, na kándixa Jesucristo, va'a ná chikaa ndó ndee ña ndukú ndó noo Níma Ndios ña saní'i ña ndó'ó ndee va'a ña ka'an ndoso ndó noo inká nivi to'on ña káku noo Níma Ndios. Ta, tá yóo sava ndó'ó na kómí ndee va'a ña ká'an ndó inká noo to'on ña on vása ní-sakuá'á ndó, ta inká sava ndó'ó on ka'nda chiño ndó noo nayó'o ña on vá'a ka'an na to'on yó'o. ⁴⁰ Ta saá, tá kivi ña nákutá'an ndó xa'a ña kisa ká'no ndó Ndios, ta ña xini ñó'ó ní kúu ña vivii ta xí'in ñato'ó ní kasa ká'no ndó ra.

15

To'on yó'o ká'an ndí ndixa Jesucristo nixi'i ra ta natakú ra

¹ Nañani yó xí'in náki'va yó, vitin va'a naká'an ndó'ó to'on va'a xa'a Jesucristo ña xa nika'an ndoso i noo ndó. To'on ña xa kándixa ndó kúu ña, tanda vitin yóo kútú ndó kándixa ndó to'on va'a yó'o. ² Ta xa'a ña ndino'o ini ndó kándixa ndó to'on va'a xa'a Jesucristo ña nika'an ndoso i noo ndó, tá on sandakoo ndó kándixa ndó to'on yó'o, ta ndixa Ndios sakaku ra ndó'ó kivi ña vaxi. Tá on sivi ñandaá kúu ñayó'o, níkúu, ta saá ña maní kúu ña kándixa ndó Jesucristo.

³ Ta yí'i, xa saná'a i ndó'ó mji to'on ña xíni ñó'ó ní ka xa'a Jesucristo, ña kúu to'on ña ñaki'in i noo ra. To'on yó'o káchí ña saá: Ñii ki'va ndatán yóo ña káchí to'on Ndios ña ñitaa na xina'á, Jesucristo ñixi'i ra xa'a kuachi yó, ⁴ ta sandúxun na yiki koñu ra, ta tixin ña uni kivi, natakú ra. Ndi'i ñayó'o kisa ndivi ña ña káchí to'on Ndios ña ñitaa na xina'á. ⁵ Tá ndi'i natakú Jesucristo, ta nativi ra noo taPedro, ta saá tuku nativi ra noo nakutá'an ndi'i nataa na xikuu na uxu ovi ñixika xí'in ra. ⁶ Ta saá nativi ra noo nakutá'an o'on ciento ñivi na xindikon sata ra. Tanda vitin kua'a ní nayó'o táku ka na, vará lo'o na xa ñixi'i. ⁷ Ta saá nativi Jesucristo noo taSantiago,* ta tuku nativi ra noo nakutá'an ndi'i naapóstol.

⁸ Ta ndi'i kundivi ñayó'o, ta saá ñiya'a kua'a ní kivi, ta nitivi ra noo yí'i. Ta saá ndatán yóo ñii taa ta kaku kivi tá on vása ndáti ñivi, saá yóo i, saá chi nduu i taapóstol kivi ña on vása ndáti ñivi. ⁹ Ta saá taa ta ñino ní ka kúu i noo ndi'i naapóstol. Ta on vása kómí i ndayí ña sakunaní na yí'i “apóstol”, chi xina'á ñixika i saxo'vi ní i ñivi na kúu nave'e ndino'o Ndios chi kándixa na Jesucristo. ¹⁰ Ta saá ni, Ndios ke'é ra ká'no ní ñava'a xí'in i, chi nakaxin ra yí'i kuu i taapóstol. Ta on sivi ña maní kúu ña Ndios ke'é ra ñava'a yó'o xí'in i. Saá chi nda kivi kixá'á i kisa chiño i tanda vitin, ndeé ní ka kisa chiño i noo ña kisa chiño inka naapóstol. Ta ndixa on sivi xí'in ndee mji i kúu ña kisa ndivi i chiño, ta Ndios saní'i ra yí'i ndee va'a ra, ta xí'in ndee yó'o kisa ndivi i chiño ra. ¹¹ Ta saá ni, án yí'i kúu taa ta ká'an ndoso noo ndó to'on va'a xa'a Jesucristo, án inka naapóstol kúu na ká'an ndoso to'on yó'o noo ndó, ta ñii kúu to'on ña ká'an ndoso ndi noo ndó, ta to'on yó'o kúu ña xa kándixa ndó.

¹² Ta to'on ña ká'an ndoso ndi noo ndó káchí ña ndí

* 15:7 TaSantiago, inka kivi ra kúu Jacobo.

ndixa Jesucristo n̄ixi'i ra ta nataku ra. Ta saá, ¿ndachun sava ndó'ó ká'an ndó, káchí ndó saá: “Táná kixaa ña kivi n̄ivi, ta nda ñii kivi on nataku ka na”?, káchí ndó. ¹³ Ta on sivi ñandaa kúu to'on yó'o ña ká'an sava ndó'ó. Saá chi tá nda ñii n̄ivi on vása nataku na, ta ni Jesucristo on vása ní-nataku ra, níkúu. ¹⁴ Tá on sivi ñandaa kúu ña nataku Jesucristo, níkúu, ta nda lo'o on vása ndáya'ví to'on ña ká'an ndoso ndi noo ndó, ni on vása ndáya'ví ña kandixa ndó ra. ¹⁵ Tá ndixa on vása ní-nataku Jesucristo, níkúu, ta n̄ivi na vatá kúu ndi, chi n̄ika'an ndi Ndios sanataku ra Jesucristo. Tá on sivi ñandaa kúu ña ndixa nataku n̄ivi na n̄ixi'i, ta ñayó'o sáná'a ndí Ndios on vása ní-sanataku ra Jesucristo, níkúu. ¹⁶ Tuku ká'an i saá: Tá on ndixa nataku n̄ivi na n̄ixi'i, ta ñayó'o kóni kachí ña ndí on vása ní-nataku Jesucristo, níkúu. ¹⁷ Tá on vása ní-nataku Jesucristo, níkúu, ta saá ña man̄i kúu ña kandixa ndó ra, t̄and̄a vitin ndíso ka ndó kuachi noo Ndios. ¹⁸ Tá on vása ní-nataku Jesucristo, níkúu, ta ñayó'o kóni kachí ña ndí n̄ivi na kándixa ra tá n̄ixi'i nayó'o, ta nda ñii kivi on nataku na, ta ndi'i xa'a nayó'o, níkúu. ¹⁹ Ta m̄i yó, tá ndáa ini yó ndí ña kándixa yó Jesucristo kúu ña ndáya'ví ndasaá kuiti ñoyívi yó'o, ta nda lo'o on vása ndáti yó nataku yó ta kutaku yó xí'in Ndios ñoyívi ñino, ta saá ¿ndixa n̄ivi na ndá'ví ní ka kuu yó noo ndi'i n̄ivi ñoyívi yó'o!

²⁰ Ta on sivi saá, chi ña ndixa ndino'o kúu ña n̄ixi'i Jesucristo, ta Ndios sanataku ña'á ra. Ta saá Jesucristo yóo ra ndatán yóo ñanoó ña sákee n̄ivi noo ndi'i ña n̄ichi'i na, chi kúu ra t̄a t̄anoó nataku noo ndi'i n̄ivi na n̄ixi'i. ²¹ Ta xa'a ña on vá'a ke'é ñii laá t̄a kuiya xina'á, ndee ña xá'ni n̄ivi kixaa ña ñoyívi yó'o, ta saá ndi'i n̄ivi xini ñó'ó kivi na. Ta saá, xa'a ñava'a ke'é ñii laá t̄a, t̄a kúu t̄a t̄a n̄ixi'i ta nataku ra, ndi'i n̄ivi na n̄ixi'i nataku na ñii kivi ña v̄axi. ²² Ta xa'a ña ndi'i n̄ivi kúu nasa'ya ñani síkuá t̄a t̄anoó Adán, ta saá ndi'i n̄ivi ñii kúu na xí'in

ra, ta saá xínj ñó'ó kivi ndi'i na. Ta saá ni, ndi'i nivi na ñii yóo xí'in Jesucristo, ndixa sanataku ra na ña ndino'o kutaku na xí'in ra. ²³ Ta vivíi, ndátan chitóni Ndios, saá koo ña nataku ñii ñii nivi. Saá chi Jesucristo xikuu taa tanóó natakú noo na nixi'i. Ta saá, tá kixaa kivi ndikó Jesucristo ñoyívi yó'o, ta sanataku ra ndi'i nivi na kándixa ra ña kutaku na xí'in ra ndi'i saá kivi. ²⁴ Tá ndi'i sanataku ra ndi'i nivi yó'o, ta kixaa kivi sondí'í ñoyívi, ta Jesucristo sandi'i ra xa'a ndi'i saá noo ndee ná'no ña on vá'a, ta sandi'i ra xa'a ndi'i inka na xá'nda chiño, na kúu na on vása kisa to'ó Ndios. Ta saá Jesucristo taxi ra ndayí nda'a Yivá yó Ndios ña ka'nda chiño ra. ²⁵ Saá koo, chi Jesucristo xínj ñó'ó ka'nda chiño ra noo ndi'i nivi ta noo ndi'i ña kuva'a, ta saá kundivi tanda kündeé ra noo ndi'i ndee ña sáa ini xíni ña'á, tanda chikaa ninó ra ndi'i ñayó'o tixin xa'a ra. ²⁶ Tá kixaa kivi ña xa kündeé Jesucristo noo ndi'i ñayó'o, ta ndee ña sondí'í sandi'i ra xa'a kúu ndee ña xá'ni nivi. ²⁷ Saá chi to'on Ndios ña nitaa na xina'á, káchí ña saá: “Ndios chikaa ninó ra ndi'i ña yóo ñoyívi tixin xa'a taa yó'o”, káchí to'on Ndios. Ta mii yó kúndaá ini yó ndí to'on yó'o on vása kóni kachí ña ndí mii Ndios chikaa ninó xí'in mii ra tixin xa'a Jesucristo. Chi mii Ndios kúu taa ta chikaa ninó ndi'i ña yóo kuva'a tixin xa'a tayó'o. ²⁸ Ta saá kixaa kivi tá Jesucristo naki'in ra ndi'i ndayí noo ndi'i ña yóo, ta mii Jesucristo kasa ninó xí'in mii ra noo Ndios, xa'a ña Ndios nduu ra taa taká'no ndino'o, taa ta xá'nda chiño noo ndi'i ña yóo ndi'i saá ñoyívi.

²⁹ Sava ndó'ó na kándixa Jesucristo kúu nivi na xa chichi tuku xa'a nivi na xa nixi'i, chi xáni sinj ndó ndí saá chindeé ndó nayó'o. Ta saá ni, tá on vása kándixa ndó ndí nataku nivi na nixi'i, ta, ¿ndachun chichi ndó xa'a nivi yó'o?

³⁰ Ta mii ndi, tá on sivi ña ndixa kúu ña nataku nivi na nixi'i, ní'kúu, ta saá ña manj kúu ña ñii ñii kivi táxi

xí'in mji ndi noo ña yiyo ní andá ña kivi ndi. ³¹ Nañani yó xí'in náki'va yó, ña ndixa kúu ña ndí ñii ñii kivi táku i xí'in ña yiyo ní kivi i. Ta saá tuku ña ndixa kúu ña chútú ñasij ini i chi xa'a chiño ña kisa ndivi i noo ndó, kándixa ndó Jesucristo vitin. ³² Ta xa nixo'vi ní i ñoo Éfeso yó'o, ta ndatán yóo ña kani tá'an i xí'in kiti týukú, saá nindo'o i. Ta saá, tá on sivi ñandaa kúu ña natakú nivi na nixi'i, ta, ¿ndasaá ndáya'ví ña yo'vi nixo'vi i yó'o? Tá ñandaa kúu ña on natakú yó, níkúu, ta va'a ka ke'é yó ndatán ké'é nivi ñoyívi yó'o na on vása kándixa Jesucristo, chi nayó'o ká'an na, káchí na saá: “Vitin ná kuxu yó ta ná ko'o yó, chi taan kivi yó”, saá ká'an nivi yó'o.

³³ On taxi ndó ña sandá'ví na ndó'ó, ta naká'an ndó ña kóni káchí ñii to'on ndíchí ña káchí saá: “Tá náta'an va'a ní yó xí'in nivi na kúu na on vá'a ini, ta yiyo ní sanoo na ini mji yó ke'é yó ña on vá'a ndatán yóo ña ké'é na”, saá káchí ñii to'on ndíchí ña xini yó. ³⁴ Ta vitin si'na vivíi kani sinj ndó, ta nandikó ini ndó, ta on ke'é ka ndó ña on vá'a, ta tuku kundikon ndó yichi va'a. Yóo sava ndó'ó na on tá'an kundaa va'a ini xa'a Ndios, ta xa'a ña lo'o ní xini ndó Ndios, va'a ná kuka'an noo ndó.

*To'on yó'o ká'an ña
ndasaá nduu yiki koñu nivi kivi natakú na*

³⁵ Yóo sava ndó'ó na ndaka to'on ndi'i, káchí ndó saá: “¿Ndasaá natakú nivi na nixi'i? ¿Ndasaá koo yiki koñu na?”, káchí ndó, ndaka to'on ndó ndi'i. ³⁶ Ta to'on ña kí'ví kúu ñayó'o! Chi kani sinj ndó ndasaá yóo ndikin trigo. Tá chí'i yó ndikin yó'o, ta tixin ño'o xini ñó'ó ta'yi ña, ta saá kuchiño taxi ña nduta inká trigo xaá. ³⁷ Ta ndikin trigo ña chí'i yó on vása ñii kúu ña xí'in trigo xaá ña nduta. Ta nda yukú ña chí'i yó, án ndikin trigo kúu ña, án inká noo ña chí'i yó kúu ña, ta ña nduta noo ña chí'i yó on vása ka ñii kúu ña xí'in ña chí'i yó. ³⁸ Saá chi Ndios chindú'u ra ndí

ñii ñii ñoo ña chí'i yó ndúta ñayó'o, ta ñii ñii ñoo ña ndúta yó'o, síin ná'a ña. ³⁹ Ta ndatán yóo kuá'a ní ñoo ña chí'i yó, saá yóo kuá'a ní ñoo yíkí koñu, ta xa síin síin yóo ñii ñii ña. Saá chi xa síin yóo ña kúu yíkí koñu ñivi, ta xa síin yóo ña kúu yíkí koñu kití, ta xa síin yóo ña kúu yíkí koñu tísaa, ta xa síin yóo yíkí koñu tiaká. ⁴⁰ Ta saá tuku xa síin yóo yíkí koñu ña kómí ñivi na táku ñoyívi yó'o, ta xa síin yóo ña kómí ndi'i ña táku ñoyívi ñino. Saá chi yóo ñava'a livi ká'no ña kómí yíkí koñu ñivi na táku ñoyívi yó'o, ta yóo inká ñoo ñava'a livi ká'no kómí ndi'i ña táku ñoyívi ñino. ⁴¹ Ta yóo ñava'a livi ká'no kómí ño'o ña yé'e ndiví, ta yóo ñava'a livi ká'no kómí yoo ña yé'e ñoó, ta yóo inká ñava'a livi ná'no kómí kimi. Ta on sívi ñii kúu ñava'a livi ná'no ña kómí ndi'i kimi, chi xa síin xa síin kúu ñava'a kómí ñii ñii kimi. ⁴² Ñayó'o sáná'a ña mji yó ndasaá nduu yíkí koñu yó kivi natakú yó ñoo ña ñixi'i yó. Chi tá kixaa ña kivi yó, ta yíkí koñu yó nduxun ña tixin ño'o, ta ndatán yóo ña tá'yi ndikin ña chí'i ñivi tixin ño'o, saá ta'yi yíkí koñu yó. Ta kivi natakú yó, ta inká ñaxaa nduu yíkí koñu yó, ta ñaxaa yó'o nda ñii kivi on ndi'i xa'a ña. Ta nda víka, ndixa kutaku ndino'o ña ndi'i saá kivi. ⁴³ Tá kixaa ña kivi yó ta sanduxun na yíkí koñu yó, ta yíkí koñu yó'o ña on vása táku ka, on sívi ña livi kuu ña. Ta saá ni, kivi natakú yó, ta yíkí koñu naki'in ñii ñii yó ndixa ña kukomí ñava'a livi ká'no kuu ña. Saá chi yíkí koñu yó ña nduxun, ña vitá kuu ñayó'o, ta yíkí koñu yó xaá naki'in yó, ña kukomí ndee ndino'o kuu ña. ⁴⁴ Ta kivi táku yó ñoyívi yó'o ndasaá kuiti yíkí koñu ñivi kúu ña kómí yó. Ta, tá kixaa ña kivi yó, ta yíkí koñu yó yó'o nduxun ña tixin ño'o. Ta tá kixaa ña natakú yó, ta saá naki'in yó inká ñoo yíkí koñu ña kuu kuenda ñoyívi ñino, ta nda ñii kivi on ndi'i ka xa'a yíkí koñu yó yó'o. Saá chi ñii ñoo kúu yíkí koñu kómí yó ñoyívi yó'o vitin, ta inká ñoo kuu yíkí koñu naki'in yó kivi natakú yó.

⁴⁵ Ñii xiiña ñoo to'on Ndios ña ñṭaa na xina'á káchí ña saá: “Ndios kisa va'a ra ṭaa ṭanoó ṭa kúu ṭaAdán, ta ṭaxi ra ña nduu ra ñivi táku”, káchí to'on Ndios. Ta Jesucristo, ṭaa ṭa sákunaní yó “ṭaAdán sondí'í”,[†] ṭayó'o nduu mji níma ndino'o táku, ta ṭaxi ña ndí kutaku ndino'o ñivi. ⁴⁶ Ta saá kúndaḡ ini yó ndí si'na kómí yó yíkí koñu ña xíní ñó'ó yó kutaku yó ñoyívi yó'o, ta saá kivi yó. Ta saá kixaḡ kivi nataku yó ta naki'in yó yíkí koñu ña taxi Ndios nda'a yó ña kúu kuenda ñoyívi ñino, ta nda ñii kivi on ndi'i xa'a yíkí koñu yó'o. ⁴⁷ Kuiya xina'á ní Ndios tiin ra yaḡ ñoo ño'o, ta xí'in yaḡ yó'o kisa va'a ra ṭaa ṭanoó. Ta inka ñoo ṭaa, ṭa kúu Jesucristo, ṭayó'o kee ra ñoyívi ñino ta kixaḡ ra ñoo ño'o yó'o. ⁴⁸ Ta saá ndi'i ñivi na táku ñoyívi yó'o kómí na yíkí koñu na ndatán ñixiyo yíkí koñu ṭaa ṭanoó, ṭa kúu ṭaa ṭa kuva'a xí'in yaḡ ñoo ño'o. Ta ndi'i ñivi na kutaku ñoyívi ñino kukomí na inka ñoo yíkí koñu na, chi ndatán yóo yíkí koñu Jesucristo kivi nataku ra, saá koo yíkí koñu nayó'o. ⁴⁹ Ta ndatán ñixiyo ṭaa ṭanoó ṭa kuva'a xí'in yaḡ ñoo ño'o, saá yóo ndi'i mji yó vitin. Ta ñii kivi vaxi ndatán yóo Jesucristo, ṭaa ṭa kee ñoyívi ñino, saá koo ndi'i yó, ñivi na kándixa Jesucristo.

⁵⁰ Nañani yó xí'in náki'va yó, kóni i ña kundaḡ ini ndó ndí yíkí koñu ña kómí yó vitin ñoyívi yó'o, on kivi kivi ña kutaku ña ñoyívi ñino ñoo xá'nda chiño Ndios. Saá chi yíkí koñu ña kómí yó ñoyívi yó'o, ñii kivi kutá'yi ña ta ndi'i xa'a ña, ta on kuchiño kundedé ña kutaku ña xí'in yó ñoyívi ñino ñoo on kivi koo nda ñii ña tá'yí ta nda ñii ña ndí'i xa'a. ⁵¹ Vitin ndato'on i xí'in ndó xa'a ñii ña chitóni Ndios ta si'na chikaḡ se'é ra ña ñoo ñivi, ta vitin taxi ra ña kúndaḡ ini yó ndí ndi'i mji yó ñivi na kándixa Jesucristo on kivi ndi'i yó ñii kivi ña vaxi. Ta saá ni, ndi'i saá yíkí

[†] 15:45 “ṭaAdán sondí'í” kúu to'on ña ká'an xa'a Cristo, ṭaa ṭa ñakaxin Ndios sakaku ra ñivi.

koñu mji yó ndixa nasama ña, chi ñii ñii yó naki'in yó yiki koñu xaá. ⁵² Ta ñii kama xandikon nasama ña saá. Saá chi kivi sondí'í ñoyívi yó'o tá mji koni so'o nivi ña ndá'yi tón trompeta, ta ñii kama kuiti, ndatán yóo ña ñii nákuáni yó ta nákoto yó, saá kama natakū nivi na kandixa Jesucristo na nixilj, ta naki'in na yiki koñu xaá, ña nda ñii kivi on ndi'i xa'a. Ta saá nivi na kándixa Jesucristo na táku ka ñoyívi yó'o kivi saá, ñii kama nasama na, chi nduu na nivi na naki'in yiki koñu xaá ña nda ñii kivi on ndi'i xa'a. ⁵³ Saá chi yiki koñu ña kómí yó ñoyívi yó'o kúu ña ta'yi kivi kivi yó, ta on vása koo ña ndi'i saá kivi ña vaxi. Ta xini ñó'ó naki'in yó yiki koñu yó ña xaá ña nda ñii kivi on vása ta'yi ta kutaku ña xí'in yó ndi'i saá kivi. ⁵⁴ Tá kixaa kivi ña xa naki'in yó yiki koñu yó ña xaá ña nda ñii kivi on vása ta'yi, ta xa nduu yó nivi na kutaku ndi'i saá kivi ña vaxi, ta xí'in ñayó'o kundivi to'on Ndios ña nita na xina'á, ña káchí saá: “Xa ndi'i xa'a ndee ña xá'ni nivi, chi Ndios kúndeé ra noo ndee yó'o. ⁵⁵ Ta saá, ¿mí kúchiño ka ndee ña xá'ni nivi satakué'e ña na? Ta, ¿mí kúchiño ka ndee ña xá'ni?, chi on koó ka ndee kukomí ña noo nivi”, saá káchí to'on Ndios. ⁵⁶ Xini yó ndí ndee ña xá'ni nivi xikomí ña ndayí satakué'e ña mji yó xa'a ña on vá'a ké'é yó, chi ya'vi ña on vá'a ké'é yó kúu ña xini ñó'ó kivi yó. Ta xa'a ña ndato'on ndayí Ndios, kúndaá ini yó yu kúu ña on vá'a, ta kúndaá ini yó ndí kivi yó xa'a kuachi ña ndiso yó noo Ndios. ⁵⁷ Ta saá ni, táxi yó ña táxa'vi ña'á nda'a Ndios, chi xa'a ña kándixa yó Jesucristo, ta ñii yóo yó xí'in ra, Ndios táxi ra ña kúndeé yó noo ndee ña xá'ni, ta ndixa kutaku yó xí'in Ndios ndi'i saá kivi.

⁵⁸ Ñakán kía, ñañani yó xí'in náki'va yó, ndino'o kandixa ndó Jesucristo ta kútū kundikon ndó yichi ra. On taxi ndó ña inkā nivi nasama na ini ndó, ta ndi'i saá kivi taxi xí'in mji ndó ña kasa ndivi ndó chiño Jesucristo, Taá

taKá'no noo yó. Saá chi xínj yó ndí nda ñii chiño ña kisa ndivi yó noo ra, on sivi chiño ña manj kúu ña.

16

*To'on yó'o ká'an ndasaá va'a nakaya na si'un
xa'a inka nivi na kándixa Jesucristo na kúu nandá'ví*

¹ Ta vitin kóni i ndato'on i xí'in ndó xa'a si'un ña nákaya ndi xa'a ña chindeé ña nivi nandá'ví na kándixa Jesucristo, na táku ñoo Jerusalén. Ta kóni i ña vitin kasa ndivi ndó ñii ki'va ndatán xa xa'nda chiño i noo nivi na kándixa Jesucristo, na táku kua'a ñoo estado Galacia, na kúu na nákutá'an xa'a ña kisa ká'no na Ndios. ² Ta saá kivi noo ñii ñii semana, ñii ñii ndó'ó xínj ñó'ó tava síin ndó si'un ña chindeé ndó nivi na kándixa Jesucristo na táku ñoo Jerusalén. Ñii ki'va ndatán yóo si'un náki'in ñii ñii ndó xa'a chiño ké'é ndó, saá tava síin ndó lo'o noo si'un yó'o. Ta saá kivi xa'a i noo ndó, xa koo ti'va ndi'i si'un, ta on vása ñii kama nakaya ndó ndi'i ña mji kivi saá. ³ Ta va'a nakaxin ndó sava nañani yó, ña kuiso na si'un ña nakaya ndó, ta ko'on na ñoo Jerusalén, ta nataxi na si'un yó'o nda'a nivi na kándixa Jesucristo ñoo yó'o. Ta yi'i, kivi xa'a i noo ndó, ta taa i tutu ña ko'on xí'in nañani yó yó'o ña ndakuijn i xa'a na. ⁴ Tá yóo xa'a ña ko'on i xí'in nañani yó yó'o ñoo Jerusalén, ta va'a ko'on i xí'in na.

*To'on yó'o ká'an ndí taPablo xáni sinj ra ko'on ra
koto ra nivi na kándixa Jesucristo na táku ñoo Corinto*

⁵ Ta yi'i, si'na xínj ñó'ó ya'a i kua'a ñoo estado Macedonia, ta saá xa'a i koto i ndó'ó ñoo Corinto. ⁶ Ta kivi xa'a i noo ndó, ta va ñii kua'a kivi koo i xí'in ndó, ta ndásana koo i xí'in ndó ndi'i saá yoo vixin. Ta saá kóni i ña kuchiño chindeé ndó yi'i xí'in ña xínj ñó'ó noo i ña ko'on i inka xiiña noo xínj ñó'ó ko'on i. ⁷ Ta kivi xa'a i koo i xí'in ndó, ta on xijn i ña ñii kama kee i ko'on i inka xiiña. Saá chi

kóni i na'á koo i xí'in ndó, tá taxi Ndios ke'é i saá. ⁸ Ta vitin kindoo i ñoo Éfeso yó'o anda kixaa kivi kana viko Pentecostés. ⁹ Saá chi vitin Ndios taxi ra ñoo i ña kasa ndivi i kua'a ní chiño va'a xa'a Jesucristo ñoo yó'o. Tá mií saá yóo kua'a ní ñivi na sáa ini xini na yi'i, ta nayó'o on xiin na ña kasa ndivi i chiño va'a yó'o.

¹⁰ Ta xáku ndá'ví i ñoo ndó ndí táná xaa ñani yó taTimoteo ñoo ndó, ta va'a naki'in ndó ra xa'a ña ná kusij ini ra koo ra xí'in ndó. Saá chi taTimoteo ndixa kisa ndivi ra chiño Jesucristo ñii ki'va ndatán yóo chiño ña kisa ndivi i. ¹¹ Ñakán kía nda ñii ndó'ó on kani sinj ndó ndí taTimoteo yó'o kúu ra ta on vása ndáya'ví. Ta nda víka, va'a chindeé ndó ra ña kuchiño ndikó ra ñoo i, chi yi'i xí'in ndi'i inká nañani yó na yóo xí'in i ndáti ndí ndí kixaa ra ñoo ndi.

¹² Ta ñani yó taApolos, xa ñixaku ndá'ví ní i ñoo ra ña ko'on ra xí'in nañani yó ña xaa ra xí'in na ñoo ndó, ta ñi-xiin ra ko'on ra xí'in na vitin. Ta saá ni, ñii kivi ña kuna'a ra, ta kee ra ko'on ra koto ra ndó'ó.

Ta'on yó'o kúu ñasondí'í ñoo tutu yó'o ña ti'ví taPablo nda'a ñivi na kándixa Jesucristo na táku ñoo Corinto

¹³ Ta ndó'ó, nañani yó xí'in náki'va yó, koto va'a xí'in mji ndó ña on taxi ndó ndí nda ñii ña on vá'a chinda'á ña ndó'ó ña sandakoo ndó yichi Jesucristo. Ta xini ñó'ó ndixa kútu kundikon ndó yichi ra, ta nda lo'o on kuyi'ví ini ndó, ta chikaa ní ndó ndee ña kutaku ndó ndatán kóni Jesucristo. ¹⁴ Ta ndi'i chiño ké'é ndó xa'a nañani yó xí'in náki'va yó na táku ñoo Corinto xí'in ndó, ná kasa ndivi ndó ña xí'in ña ndixa kí'vi ini ndó xini ndó na.

¹⁵ Nañani yó xí'in náki'va yó, xa xini ndó ndí nave'e taEstéfanos xikuu nanóó ñoo estado Acaya na kándixa Jesucristo ta ndikon na yichi ra. Ta nayó'o ndixa táxi xí'in mji na ña kisa ndivi na chiño ña chindeé na ñivi na

kándixa Jesucristo. ¹⁶ Ta saá xáku ndá'ví i noo ndó'ó ña kasa ndivi ndó ña ndúkú taEstéfanos yó'o xí'in nave'e ra noo ndó. Ta ñii ki'va saá kasa ndivi ndó ña ndúkú ndi'i nivi na ñii ki'va kisa chiño noo Ndios ndatán taEstéfanos xí'in nave'e ra kisa chiño na. ¹⁷ Yi'i kúsi i ní ini i, chi xa kixaa taEstéfanos, taFortunato ta xí'in taAcaico noo i vitin. Nataa yó'o kisa ndivi na chiño ña chindeé na yi'i, ndatán yó'o chiño ña kóni ndó kasa ndivi ndó noo i. Ta ndó'ó on kivi ke'é ndó saá chi xíká ní táku ndó noo i. ¹⁸ Ta nañani yó yó'o chikaa na ndee ini i, ta chikaa na ndee ini ndó'ó. Ta saá xini ñó'ó ndó naki'in va'a ndó nataa yó'o xí'in ñato'ó, ta ñii ki'va saá xini ñó'ó naki'in va'a ndó ndi'i nivi na va'a kisa ndivi chiño Ndios ndatán kisa ndivi nataa yó'o.

¹⁹ Ta ndi'i nivi na kándixa Jesucristo, na táku ku'a ní ñoo estado Asia yó'o, nayó'o tí'ví na to'on ña chindeé na ndó'ó. Ta ñani yó taAquila xí'in ki'va yó ñaPriscila xí'in ndi'i inká nivi na kándixa Jesucristo na nákutá'an ve'e nayó'o xa'a ña kisa ká'no na Ndios, nivi yó'o tí'ví na to'on ña chindeé na ndó'ó, chi nayó'o xí'in ndó'ó ñii yó'o ndó xí'in Jesucristo xa'a ña kándixa ndó ra. ²⁰ Ndi'i nañani yó xí'in náki'va yó na táku ñoo yó'o tí'ví na to'on ña chindeé na ndó'ó. Ta va'a ndi'i ndó'ó chindeé tá'an ndó, ta xí'in ñato'ó ní ini ndó chito ndó noo tá'an ndó.

²¹ Ta yi'i, taPablo, tí'ví i to'on ña chindeé i ndó'ó vitin. Ta to'on yó'o táa i ña xí'in nda'a mii i.

²² Tá yó'o nivi na on vása kí'vi ini xini na Jesucristo, ta, jva'a nayó'o kuiso na chi'ña noo Ndios! Ta ndúkú i noo Jesucristo, Ta taKá'no noo yó, káchí i saá: “jYachi ní ndikó ún kixaa tuku ún ñoyívi yó'o, Tata!”, káchí i xí'in ra.

²³ jNá ke'é Jesucristo ku'a ní ñava'a xí'in ndó'ó! ²⁴ Ta kí'vi ní ini i xini i ndi'i ndó, chi kúu yó nivi na kándixa Jesucristo, ta ñii yó'o yó xí'in ra. Saá ná koo ña.

Alacatlalzala Mixtec New Testament
Mixtec, Alacatlalzala: Alacatlalzala Mixtec New Testament (New
Testament+)

copyright © 2019 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Mixtec, Alacatlalzala

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-11

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 14 Jun 2022 from source files dated 13 Jun
2022

a74bfb3f-bd55-5ab9-983e-8d19de48c198